

Forsvarets stabsskole
Våren 2008

Masteroppgave

Forsvarsstudie 2000 og Andøya flystasjon: En casestudie

Geir Ivan Jensen Bakke

Forord

Forsvaret har de siste to årene gitt meg muligheten til å være fulltidsstudent ved stabsskolen, med et siste halvår i full fordypning av et selvvalgt emne. Situasjonen har på mange måter vært et privilegium, selv om der også har vært utfordrende perioder. Emnet kom til i samråd med veileder og har vært både spennende og interessant å studere nærmere.

De intervjuede var helt sentrale gjennom sine bidrag til oppgaven. Håpet er at jeg har klart å benytte deres bidrag til å beskrive aksjonen og sette den i et lys som gir et tilnærmet helhetlig og riktig bilde. Takk for avsatt tid og engasjement.

Jeg vil videre rette en spesiell takk til min veileder, Rolf Tamnes. Han har gjennom sine konkrete og konstruktive tilbakemeldinger påvirket både struktur, språk og innhold, noe som jeg på ingen måte ville vært foruten. Det er imidlertid jeg alene som står ansvarlig for det endelige produktet.

Til slutt er det på sin plass å rette en stor takk til en tålmodig familie, som har levd med en tidvis mentalt fraværende person i huset.

English summary

This study has explored the local campaign to counter the 2001 military recommendation to close down Andoeya Air Station and relocate the 333 Squadron with maritime patrol aircraft to Bodo Main Air Station.

The following problem has been addressed:

How was the campaign to resist the close down of Andoeya Air Station organized and carried out?

Due to the fact that the air station did not close down, a sub-problem has also been addressed:

To what degree did the campaign influence on the final decision by the parliament?

The main finding in this study is that the local government, supported by the air station, the local community and professional lobbyists carried out an effective campaign towards the political decision-makers. The campaign was built on experiences the last two decades and especially on a failing campaign seven years earlier. Main success factors were the strategic planning by a strong and united local organization, an early start-up, the allocation of resources and the selection of arguments.

However, this study is, due to research limitation, not concluding the campaign as the single cause of the result. Wider political motives may have influenced, or possibly the recommendation was a cover-up by the military leadership. Anyway, there are reasons to believe that the campaign had an effect on the final political decision.

Innholdsfortegnelse

Forord	3
English summary	4
1 Innledning	6
1.1 TEMA	6
1.2 PROBLEMSTILLING	7
1.3 METODE OG AVGRENSNING	7
1.4 ANDØYA FLYSTASJON OG 333-SKVADRONEN	8
1.5 OPPGAVENS STRUKTUR.....	9
1.6 LITTERATUR OG KILDER	9
1.7 INNHEMING AV EMPIRI	9
2 Teoretiske betraktninger	11
2.1 DEMOKRATIUTVIKLING OG AKSJONSDEMOKRATI.....	11
2.2 FORSVARETS PLANLEGGINGSPROSESS OG DEN POLITISKE BEHANDLINGEN.....	13
3 Bakteppet	15
3.1 ENDRINGER I PERIODEN FØR 2000	15
3.2 PROBLEMOMRÅDER OG LØSNINGSFORSLAG I PERIODEN	21
3.3 KAMPEN OM LUFTVERNARTILLERIBATALJONEN (LVA-BN)	24
3.4 STERK LOKAL TILKNYTNING	26
3.5 DELKONKLUSJON	26
4 Forsvarsstudien – lokal motreaksjon og den videre behandlingen	28
4.1 MER ENN ET RYKTE	28
4.2 AKTUELLE HENDELSER I PERIODEN	31
4.3 FORSVARSUTVALGET	32
4.4 TVERRPOLITISK ENIGHET OG STØTTE	34
4.5 KOMMUNENS PLAN – STRATEGI OG VEIVALG.....	35
4.6 BRUKEN AV OG STØTTEN FRA KONSULENTER	38
4.7 PÅVIRKNINGSARBEIDET - KONTAKTMØNSTER	40
4.8 ANDØYA FLYSTASJONS ROLLE	41
4.9 DET "UORGANISERTE" ARBEIDET – KOORDINERT OG TIMET	44
4.10 SAMARBEIDET MELLOM KOMMUNEN OG FLYSTASJONEN.....	45
4.11 MEDIAS ROLLE	47
4.12 KOMMUNENS ARGUMENTASJON I AKSJONEN.....	49
4.13 DELKONKLUSJON	53
5 Oppsummering og konklusjon	54
5.1 OPPSUMMERING	54
5.2 AKSJONSDEMOKRATI – KJENNETEGN OG UTFORDRINGER	55
5.3 EN VELLYKKET AKSJON?	59
Litteratur og kilder	63
Vedlegg A – Intervjuguide	71

1 Innledning

1.1 Tema

Forsvarssjefen gir gjennom sine forsvarsstudier sitt faglige råd om Forsvarets fremtidige utvikling. De siste årene har Forsvaret gjennomgått store omstillinger som har påvirket mange lokalsamfunn. Trusselen om store reduksjoner eller nedleggelse, i enkelte tilfeller gjentakende ganger, har skapt sterke reaksjoner hos ansatte, lokalbefolkningen, samt lokale og regionale politikere. Foreslåtte flyttinger og nedleggelsen av en rekke avdelinger har berørt mange lokalsamfunn. Noen av forslagene er blitt gjennomført, mens andre avdelinger er blitt videreført. I Distrikts-Norge har slike forslag møtt spesielt sterk motstand. Organiseringen av og argumentasjonen i slikt arbeid er i liten grad blitt beskrevet, med noen unntak. Ett slikt unntak er hovedfagsoppgaven til Erik Strøm i 1996. Han gjennomførte en sammenliknende studie med en målsetning om å øke forståelsen for kommuners påvirkningsarbeid i lokaliseringssaker. Kommunenes kontaktmønster overfor sentrale myndigheter, og deres valg av argumentasjon og formidling av denne til beslutningstakere, ble undersøkt.¹

Andøya flystasjon ble i Forsvarsstudien 2000 satt på listen over foreslått nedlagte stasjoner. Denne anbefalingen må ses i lys av rekken av reduksjoner ved Andøya flystasjon på 1990-tallet, men forslaget i 2000 var likevel det klart alvorligste. Det utløste et lokalt engasjement og en kampanje som uten tvil bidro til at Stortinget valgte å videreføre nærværet på Andøya.

Denne oppgaven har til hensikt å undersøke den lokale mobiliseringen mot Forsvarsstudiens anbefaling, og tar for seg den videre prosessen frem til stortingsvedtaket om videreføring sommeren 2001. Sentrale aktørers arbeid vil bli beskrevet. Det vil bli sett i forhold til aksjonsdemokratiet som reaksjonsform, med de arbeids- og uttrykksformer som her gjør seg gjeldende.

Lokaliseringdebatter skaper generelt et stort engasjement både lokalt, regionalt og hos sentrale politikere. Forsvarets lokaliseringdebatter er i så måte intet unntak. Dilemmaet i diskusjonen om forsvarslokaliseringer blir gjerne oppfattet som en konflikt mellom på den ene siden Forsvarets behov for å tilpasse sin organisasjon og struktur til oppgaver og ressurstilgang, og på den annen side distriktpolitisk argumentasjon fra og for lokalsamfunnene.

---

¹ Strøm (1996), s. 3

Aktualiteten av problemstillingen har ikke avtatt etter Forsvarstudie 2000. Alle forsvarsstudier og utredninger på nasjonalt plan har i seg forslag om forflytning av avdelinger og nedleggelse av anlegg rundt om i landet, klart synliggjort også i Forsvarstudie 07 og den påfølgende debatten. En beskrivelse og drøfting av Andøya-aksjonen vil derfor kunne ha verdi i forhold til nåværende og kommende debatter innenfor det samme saksområdet. Samtidig er Forsvaret gjennom sine lokalavdelinger å regne som hjørnesteinsbedrifter i mange kommuner. Oppgaven kan derfor også ha en relevans i forhold til liknende kampanjer på ensidige industristeder som blir utsatt for omstillinger eller nedleggelse av hjørnesteinsbedrifter.²

1.2 Problemstilling

Kampanje- og påvirkningsprosessen for å redde Andøya flystasjon kan studeres på tre nivåer: lokalt, regionalt og nasjonalt. I tillegg kan man identifisere ulike arenaer i prosessen, som kan romme variasjoner i organisering og argumentasjon. Eksempler på slike arenaer kan være Luftforsvarets organisasjon, fagbevegelsen, politiske partier, regjering og departementer, Stortinget og media.

Denne studien vil fokusere på det lokale nivåets kamp for å motvirke at Forsvarsstudiets anbefaling ble tatt til følge, og hvordan man i dette arbeidet søkte å påvirke aktører på ulike arenaer. Hovedproblemstillingen vil være:

Hvordan ble aksjonskampanjen mot nedleggelse av Andøya flystasjon organisert og gjennomført?

I tillegg vil følgende delproblemstilling søkes besvart:

Hvilken betydning hadde kampanjen for Stortingets beslutning om å opprettholde flystasjonen?

1.3 Metode og avgrensning

Studien er gjennomført som en casestudie og konsentrert om ett case, som er undersøkt intensivt. Tidsavgrensningen er i stor grad gitt i valg av oppgavetittel og tematikk, men tråder fra de to siste tiårene før aksjonen vil bli belyst for å synliggjøre historiske sammenhenger. Oppgaven

---

² Se for eksempel Wittrup (2007) som tar for seg industriomleggingen i Årdal

konsentreres om arbeidet som fant sted på lokalt nivå, og da med en spesiell fokus på det politiske arbeidet i organiseringen av kampanjen og argumentasjonen som ble benyttet. Aksjonen innbefatter i denne sammenhengen alle tiltak som hadde utløp lokalt og som ble en naturlig del av kampanjen.

1.4 Andøya flystasjon og 333-skvadronen

Andøya flystasjon ligger i Andøy kommune, nært opp til kommunesenteret Andenes. Kommunen har i dag vel 5000 innbyggere, og ligger som den nordligste kommunen i regionen Vesterålen i Nordland fylke. Andøya flystasjon ble påbegynt utbygd i 1953, som et utbyggingsprosjekt med finansiering gjennom Natos infrastrukturprogram. Stasjonen har, etter at den fikk operativt status i 1957 og fast stasjonering av fly i 1963, hatt maritim luftovervåking som sin hovedoppgave. I den første tiden var det tidvis deployert jagerflyskvadroner for kortere perioder til flystasjonen, og stasjonen har inngått som en av flere deployeringsbaser for forsterkningsstyrker fra andre Natoland. Den siste store utbyggingen, som ble avsluttet rundt 1990, var nettopp for å forbedre denne kapasiteten.

Andøya flystasjon har fra 1963 vært fast base for 333-skvadronen, med flytyper som Albatross og P3 Orion. I dag består skvadronen av fire P3C og to P3N Orion. Skvadronen har hatt og har et nært samarbeid med etterretningstjenesten, med spesiell fokus mot sovjetiske og senere russiske militære aktiviteter ut fra Kola-halvøya. I den senere tiden har skvadronen også inngått i og deltatt i Natos operasjoner i blant annet i Middelhavet. Hovedoppgaven for 333-skvadronen er sammenfallende med stasjonens, maritim luftovervåking. Oppdraget innbefatter å overvåke aktiviteten på og ikke minst under havoverflaten, og kan deles inn i flere deloppdrag, med både militære og sivile formål. Iverksettelsesbrev for forsvarssektoren uttrykker oppdragene på følgende måte:

Løse oppdrag knyttet til suverenitetshevdelse, maritim overvåking, i tillegg til miljø- og ressursforvaltning, samt søke- og redningstjeneste med maritime patruljefly. Deler av kapasiteten skal også være tilgjengelig på høy beredskap for internasjonale operasjoner. Maritime patruljefly skal også kunne utføre overvåking, rekognosering, antiubåt-operasjoner og støtte til maritime operasjoner, samt tilby landbilder til støtte for operasjoner.³

---

³ Web a. Oppdragene er gitt for perioden 2005-2008, men er også dekkende for tidligere perioder. For ytterligere informasjon om flytype og oppdrag, se web b

1.5 Oppgavens struktur

Etter et innledende første kapittel vil det andre kapittelet drøfte aksjoners plass i demokratiet og demokratiutviklingen, og kort beskrive planprosessen i forsvarssektoren. Oppgavens tredje kapittel vil utgjøre et i hovedsak beskrivende historisk bakteppe. Utviklingen på flystasjonen og i kommunen i perioden før den omtalte Forsvarsstudien ble lagt frem, vil her bli skissert.

Organisering og argumentasjon i tidligere diskusjoner om reduksjoner vil bli belyst, og også samarbeidsmønstrene mellom flystasjonen og kommunen som hadde blitt etablert før det nye forslaget om nedleggelse ble fremlagt i 2000. I det fjerde kapittelet vil organisering og argumentasjon i tidsperioden fra innholdet i Forsvarsstudien begynte å sive ut og frem til stortingsvedtaket halvannet år senere bli beskrevet. Det avsluttende kapittelet vil, i tillegg til å vurdere aksjonen opp mot aksjonsdemokratiske kriterier, i større grad forklare prosessen og utfallet gjennom å identifisere mulige sammenhenger mellom aksjonen og Stortingets endelige vedtak. Samtidig vil andre mulige årsaksforhold bli undersøkt.

1.6 Litteratur og kilder

I analysen av aksjonsdemokrati som reaksjons- og uttrykksform har jeg benyttet litteratur fra de to maktutredningene.⁴ To tidligere studier som dekker samme kommune, er funnet direkte relevante. Dette gjelder spesielt for forståelsen av forholdet mellom flystasjonen og lokalsamfunnet, men også for forståelsen av den generelle utviklingen lokalt. I tillegg kommer den sammenliknende studien, som allerede er nevnt.

Av tidsmessige grunner har jeg konsentrert meg om lokale kilder. Dette kan være en metodisk svakhet, men samtidig er det nettopp de lokale aktørenes innsats og opplevelser som *er* aksjonen.

1.7 Innhenting av empiri

Det er sett nærmere på Forsvarsstudien, rapporter fra politiske utvalg, dokumenter fra Forsvarsdepartementet og Forsvarets øverste ledelse og stortingsdokumenter. Medias dekning og aktørenes bruk av media er også studert. Her stiller lokalavisen Andøyposten i en særstilling, med en inngående og kronologisk dekning av periodens hendelser. Etter hvert som arbeidet skred frem, ble det i økende grad søkt etter spesifikk informasjon av betydning for det aktuelle caset.

---

⁴ Statsministeren (1982) og Arbeids- og Administrasjonsdepartementet (2003)

Det var også nødvendig å gjennomføre intervjuer med sentrale aktører i den angjeldende tidsperioden. Den skriftlige innsamlede empirien ble triangulert og utfylt, forsterket eller svekket gjennom disse samtaler. For å få ekstra innsikt i en tidlig fase og for å forberede senere intervjuer, ble det gjennomført en initiell samtale med en aktør. Dette forbedret kvaliteten på og støttet utviklingen av intervjuguider, som ble benyttet i etterkant. Intervjuene ble viktige i arbeidet med å fremskaffe nødvendig detaljrikdom og dypere innsikt. Det ble lagt vekt på at den intervjuede i stor grad fikk muligheten til å fremlegge sin versjon, med oppfølgende spørsmål der dette var nødvendig. Det er i de fleste tilfellene benyttet opptaksutstyr.

Intervjuene var av flere årsaker metodisk utfordrende. For det første var den tidsmessige avstanden mellom hendelsen og intervjuene relativt stor. Faren for glemsel, fortregning forsterkning eller andre effekter øker med tidsavstanden til hendelsen.⁵ Samtidig var informasjonen innhentet under samtaler i svært liten grad kontradiktorisk, noe som forsterker innholdets reliabilitet. Flere av intervjuobjektene, men spesielt ordføreren i Andøy, kom med opplysninger som ikke kunne bekreftes av skriftlige kilder. Dette kan være en metodisk svakhet. Samtidig er slik informasjon søkt vurdert opp mot andre kilder der dette er mulig. Ett av intervjuene er gjennomført via telefon. Informasjonen i telefonintervjuet støttes av skriftlige kilder fremsendt av den intervjuede i etterkant.

---

⁵ Barbour & Schostak (2006) og Kvale (2006)

2 Teoretiske betraktninger

Denne oppgaven har en samfunnsvitenskapelig tilnærming med et tungt innslag av politisk sosiologi, og dette vil kombineres med en mer tradisjonell historisk tilnærming hvor man vil søke å beskrive og forklare fenomenet i forhold til sin tid. Aksjonen kan ses fra flere perspektiver. Eksempler på slike kan være nord-sør og sentrum-periferi. I denne oppgaven er det imidlertid valgt et perspektiv innenfor demokrati og demokratiutviklingen i Norge.

2.1 Demokratiutvikling og aksjonsdemokrati

All politisk aktivitet blir utøvd for å påvirke. Det kan være for å oppnå endring eller å unngå en uønsket utvikling. Hvordan påvirkning av politiske prosesser gjennomføres, endres over tid og tar nye former etter som samfunnet for øvrig endrer seg. Aksjonsdemokrati blir i den siste maktutredningen ”Makten og demokratiet” definert som en av flere former for såkalt tilleggsdemokrati og som et supplement til det tradisjonelle folkestyret, og den korporative kanalen.⁶ Som påvirkningsmåte er aksjonsdemokratiet tydeligere definert i den første maktutredningen på 1970-tallet, som ble ledet av Gudmund Hernes.⁷ Det er naturlig å ta utgangspunkt i nettopp denne perioden i forbindelsen med teoretisering og begrepsavklaring, da den på mange måter var slike aksjoners blomstringstid, med blant annet EF-kampen, kvinnekamp og miljøaktivisme som ledende eksempler. Fremveksten av slike aksjoner kan forklares med endringene i politisk kultur fra 1960-tallet og dessuten med at segmenteringen av større og meromfattende organisasjoner og deres samarbeid med myndighetene skapte et økt behov for ad hoc-organisering for å ivareta særinteresser eller saker som falt utenfor segmentenes interesser.⁸ Aksjoner som form utviklet seg deretter til å bli en naturlig del av demokratiets beslutningsprosess.⁹ Det er gjerne når statlige utredninger og beslutninger, eller mangel på slike, gir en sterk og direkte påvirkning på lokalt eller regionalt nivå at reaksjonen kommer frem i form av aksjoner.¹⁰

I lys av dette: Hva er aksjonsdemokrati? Olsen (1978) kaller dette ”... politiske initiativ som ikke kanaliseres gjennom de etablerte organisasjonene, men tar form av ad-hoc-aksjoner, knyttet til løsningen av en bestemt sak.”¹¹ Et annet uttrykk er at ”grasrota slår krøll på seg”.¹² Samtidig

---

⁶ Østerud, Engelstad & Selle (2003), s. 298

⁷ Sluttrapporten ble avgitt i 1982 i form av en NOU

⁸ Olsen (1978)

⁹ Olsen (1978), s. 234

¹⁰ Olsen & Sætren (1982)

¹¹ Olsen (1978) s. 129

¹² Olsen & Sætren (1982), s. 7

bør bruken av begrepet ”grasrota” nyanseres. Undersøkelser i samme utredning viser at det ikke nødvendigvis er ”grasrota” som leder, former og støtter slike aksjoner, selv om aksjonens utspring og argumentasjon kan hentes derfra.¹³ De aktive i aksjonene er ofte også aktive på andre områder, gjerne innenfor politikk, byråkrati og organisasjoner. Spesielt gjelder dette ledernivået. Deltakelsen for øvrig kan imidlertid variere, avhengig av hvordan saken engasjerer forskjellige grupper.¹⁴

Et forsøk på avgrensning og definisjon på aksjoner i politisk sammenheng er:

... aksjoner og bevegelser som kjennetegnes ved at de er en form for kollektiv politisk atferd som ikke fremmes gjennom de etablerte kanalene for deltakelse og representasjon. De er tidsbegrensede, målrettede og orientert mot en enkelt sak; og de har en relativt lav grad av organisasjonsstruktur.¹⁵

I definisjonen inngår det en del begreper som karakteriserer slike aksjoner som uttrykksform. For det første skal aksjonen være kollektiv, noe som avgrenser den mot individuelle aktiviteter. For det andre må formålet være av politisk art, med andre ord rettet mot politiske beslutningsprosesser og/eller vedtak, og med et mål om påvirkning i en bestemt retning. For det tredje pekes det på at aktiviteten ”... fremmes utenfor det representative systemets regulære kanaler for deltakelse og representasjon”.¹⁶ For det fjerde er aktiviteten ad hoc-preget på flere måter. Tidsrommet vil normalt begrenses av sakens varighet. Når aksjonen er rettet mot en særskilt beslutning, vil aksjonen i liten grad ha verdi etter at vedtaket er fattet, med et visst unntak for at det kan være tjenelig å opprettholde apparatet i beredskapsøyemed. Dette vises tydelig i saker som EF/EU avstemningene, hvor det har vært en viss organisering til enhver tid, men hvor det er nær opp til avstemningene at det er stor aktivitet.¹⁷ Ad hoc dekker også at organiseringen ikke er lik en etablert organisasjon, men blir til underveis, at deltakerne er mer løselig tilknyttet hverandre og at enigheten gjerne begrenser seg til en spesiell og for de involverte viktig sak. På denne bakgrunn vil aksjoner normalt være svært målrettet, som av Olsen og Sætren (1982) uttrykkes med begrepet målrettet strategisk atferd.¹⁸

---

¹³ Olsen & Sætren (1982)

¹⁴ Olsen & Sætren (1982)

¹⁵ Olsen & Sætren (1982), s. 16

¹⁶ Olsen & Sætren (1982), s. 14

¹⁷ Se for eksempel Bjørklund (1982)

Den siste maktutredningen ”Makten og demokratiet” viser i tillegg til andre tendenser når det gjelder demokratiutvikling og påvirkning på politiske beslutninger og som er klart sterkere enn før. Lobbyismen er blitt tydeligere og kanskje viktigere; Dagsorden for politikere settes i større grad av massemediene; Og den enkeltes rettigheter overfor staten blir uttrykt gjennom sterkere forbrukerrettigheter.¹⁹

Vi skal i kapittel 5 drøfte i hvilken grad Andøya-aksjonen faller inn i eller avviker fra de allmenne kjennetegn ved aksjonsdemokrati som er omtalt her.

2.2 Forsvarets planleggingsprosess og den politiske behandlingen

Forsvarets militære planleggingsprosess inngår som en del av det totale arbeidet frem mot de meldinger og proposisjoner Forsvarsdepartementet fremlegger til behandling i Stortinget. For å kunne forstå Andøy kommunes arbeid i forkant av og under denne prosessen, er det derfor nødvendig å gi en kort og skjematisk beskrivelse av disse planleggingsprosessene.

Planarbeidet i Forsvarsdepartementet og i Forsvaret er til dels en kontinuerlig prosess, gjennom avdelingene som arbeidet med langtidsplanlegging. Samtidig settes det av større ressurser i forbindelse med departementets langtidsplaner til Stortinget. Forsvaret har i perioden 1988 – 2008 gjennomført fire forsvarsstudier.²⁰ Studiene støttes av Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), som foretar kvantitative og kvalitative analyser av kapasiteter og gjennomfører scenarietesting for å undersøke ulike strukturelementers relevans og effekt i valgte scenarier. Fra Forsvarets side blir det brukt forholdsvis store ressurser i å utarbeide en forsvarsstudie.

Parallelt med utredningene i Forsvarsstudien inn mot langtidsproposisjonen for perioden 2002 – 2005 iverksatte Forsvarsdepartementet i 1999 en egen utredning gjennom det såkalte Forsvarspolitiske utvalg (FPU). Utvalget bestod av en kombinasjon av eksperter, forskere og politikere. Mandatet til FPU var hovedsak å se Forsvarets utvikling i en bred sikkerhets- og forsvarpolitisk kontekst. Sluttproduktet til FPU tok i 2000 form som en offentlig utredning

---

¹⁸ Olsen & Sætren (1982), s. 15

¹⁹ Østerud, Engelstad & Selle (2003), s. 298 og web c

²⁰ Salthammer (2007)

(NOU).²¹ I etterkant av FS 2000 og FPU nedsatte Forsvarets overkommando og Forsvarsdepartementet arbeidsgrupper for å utrede de fremlagte forslagene videre og på et høyere detaljnivå.²² I tillegg til de nevnte studiene ble det samme år lagt frem en egen sårbarhetsstudie, et arbeid som ble ledet av fylkesmann Kåre Willoch.²³

FS 2000 var, i større grad enn tidligere studier, ressursstyrt i stedet for behovsstyrt. Dette ble uttrykt på følgende måte i Forsvarsstudien:

*I stedet for å legge frem en studie som synliggjorde ressursbehovet ved et politisk vedtatt ambisjonsnivå, ønsket han å vise hva slags forsvar som kan skaffes til veie for de midler som faktisk bevilges.*²⁴

Det sentrale utgangspunktet var altså hvor mye forsvar det var mulig å frembringe for de budsjettmidlene som ble gjort tilgjengelig.²⁵ Et slikt grunnlag har i ettertid vært normalen for Forsvarsstudiene. Konklusjonene fra FS 2000, FPU og de detaljerte utredningene dannet det viktigste grunnlaget for Forsvarsdepartementets utarbeidelse av stortingsproposisjonen, som i dette tilfellet var en såkalt langtidsproposisjon.²⁶

---

²¹ Forsvarsdepartementet (2000a)

²² Web d. Se Forsvarsdepartementets nettsider for ytterligere informasjon om organisering, sammensetning og mandater til arbeidsgruppene

²³ Justisdepartementet (2000)

²⁴ Forsvarssjefen (2000), s. 3

²⁵ Forsvarssjefen (2000), s. 5

²⁶ Normalt vil en slik proposisjon ha en tidshorisont på ett år. En lengre horisont vil bli dekket av en stortingsmelding

3 Bakteppet

Andøysamfunnet måtte tåle reduksjoner i den militære aktiviteten allerede på 1980-tallet. Dette skulle bli en enda større utfordring i kjølvannet av de store sikkerhetspolitiske endringene etter Murens fall i Øst-Europa. Kapittelet vil fokusere på viktige hendelser og endringer ved flystasjonen i de to tiårene frem mot år 2000, som sammen med andre utviklingstrekk i kommunen utgjør et viktig bakteppe for lokalsamfunnets håndtering av den nye utfordringen i 2000 – 2001, og for å forstå hvorfor kommunen satte i verk aksjonen mot Forsvarsstudiets anbefaling.

Et sentralt trekk var kommunens økte bevissthet om avhengighetsforholdet mellom kommunen og flystasjonen. Erfaringene fra tidligere prosesser sto her sentralt, med forflytningen av Luftvernet fra Andøya til Målselv og Bardufoss flystasjon i en særstilling, en prosess som Andøy kommune gikk tapende ut av. Det var en sterk antakelse om en økende fare for en lokal krise, med bakgrunn i internasjonale forhold, men direkte forårsaket av stadige inngrep gjennom kontinuerlig omstilling og nedbygging av Forsvaret lokalt. Sentrale aktører uttaler at konsekvensene av en eventuell nedleggelse av stasjonen ble ansett å være bortimot fatale og sette lokalsamfunnet tilbake til situasjonen før Forsvaret etablert seg på stedet.²⁷ Med dette som bakgrunn ønsket kommunen å innta en offensiv linje overfor forslaget i 2000 om nedleggelse, med en ambisjon om medvirkning og påvirkning.

3.1 Endringer i perioden før 2000

Fra midten av 1980-tallet og frem mot årtusenskiftet ble flystasjonen berørt av en rekke beslutninger eller planer der målsetningen var å redusere eller effektivisere aktiviteten. Her skal vi omtale sju slike forhold.

Flyttinger

Aller først må nevnes flytting av kapasiteter bort fra Andøya. Den første endringen for flystasjonen og lokalsamfunnet var flyttingen av en stridsvogntropp i 1986.²⁸ Denne hadde, sammen med et geværkompani, vært ansvarlig for sikringen av stasjonen på bakken. Geværkompaniet ble besluttet flyttet i 1992 og var et alvorlig tegn på en større strukturendring

---

²⁷ Pettersen (2008) og Solsvik (2008)

ved flystasjonen.²⁹ Deretter ble Luftvernartilleribataljonen flyttet fra Andøya til Bardufoss flystasjon i 1994. Flyttingen fant sted etter at et betydelig arbeid var lagt ned fra Andøy kommunes side. Prosessen kommunen gikk gjennom frem til denne beslutningen var for øvrig av stor betydning for det som skjedde seks år senere. Denne prosessen vil bli beskrevet nærmere senere.

De to siste reduksjonene medførte en merkbar reduksjon i antallet fast ansatte (sivile og militære) og vernepliktige mannskaper. Nedgangen i antall faste ansatte var på 83 personer fra 1992 frem til 1995, mens fallet i antall vernepliktige i perioden 1991-1995 var på 290.³⁰ Til sammen ble dette et betydelig nedtrekk i aktiviteten ved stasjonen, og i det siste tilfellet utviste kommunen en betydelig politisk aktivitet for å forhindre flytting, eventuelt for å oppnå kompensasjon i form av omstillingsmidler.³¹

Kompakt stasjon

For det andre ble det fra 1996 igangsatt utredninger med sikte på å gjøre Andøya til en såkalt kompakt stasjon. I korthet var målet å flytte og samle av all aktivitet. Flystasjonen hadde med bakgrunn i sårbarhetsvurderinger blitt bygget opp med to geografisk atskilte områder, hvor den operative virksomheten hadde blitt lagt til flyplassområdet, mens støttevirksomheten i stor grad hadde blitt plassert i Skarsteindalen, om lag 12 kilometer unna. I forbindelse med utbyggingen av en ny hovedflyplass på Gardermoen på 1990-tallet fikk Luftforsvaret tilført midler for å flytte og bygge opp en ny flystasjon for å ivareta driften av C-130 Hercules transportfly, for øvrig en beslutning som ble mye omdiskutert i ettertid.³² Det som imidlertid raskt viste seg gunstig, var at stasjonens utforming med alle funksjoner samlet på et relativt lite areal gav en effektiv og rasjonell drift. Luftforsvaret ønsket, i lys av behovet for effektivisering og rasjonalisering av virksomheten, å vurdere en liknende løsning på Andøya. Luftforsvarsstaben gav derfor Andøya flystasjon i oppdrag å utrede om at alle funksjoner kunne etableres innenfor selve flystasjonsområdet.³³

---

²⁸ Strand (2007), s. 99

²⁹ Strøm (1996), s. 43

³⁰ Strand (2007) s. 109. Strand har hentet tallene fra personellsystemet ved Andøya flystasjon

³¹ Strøm (1996)

³² Diskusjonen gikk på om det var riktig å bygge opp en helt ny flystasjon i en tidsperiode hvor Luftforsvaret var nødt til å gjennomføre driftsinnsparinger. Nye Gardermoen flystasjon ble for øvrig åpnet 1. desember 1996 (Web e)

³³ Vinje (2008)

Arbeidet med utredning og planlegging av kompakt stasjon, som prosjektet fikk som navn, startet formelt opp i 1996.³⁴ Det første konkrete forslaget innbefattet ikke forlegning og messe, og ble beregnet å koste ca. 70 millioner kroner.³⁵ I februar 1997 ble det lagt frem tall som viste at investeringskostnadene for en total forflytning ville ligge på ca. 130 millioner, med en halvpart til operativ støttevirksomhet og en halvpart til forlegning og messe.³⁶ Flystasjonen fikk selv ansvaret for å gjennomføre utredningen basert på et mandat fra Luftforsvarsstaben. Det viste raskt at en slik flytting og samling av alle funksjoner hadde et stort potensial for driftsmessige besparelser, i tillegg til rent praktiske fordeler for driften av flystasjonen. Årlige driftsbesparelser ble tidlig beregnet å være i overkant av 7 millioner kroner, men senere anslag viste et potensial for langt større innsparinger. Disse tallene bygde både på rene driftsmessige forhold, og ikke minst anslag om mulige nedtrekk på personellsiden.³⁷

Den største utfordringen skulle imidlertid bli å skaffe midler til investeringer i nødvendig infrastruktur på flyplassområdet. Manglende infrastrukturmidler ble delvis løst lokalt ved å gjennomføre flytting av aktivitetene i etapper fra Skarsteindalen, og da til eksisterende bygg på flyplassområdet.³⁸ Enkelte funksjoner hadde imidlertid behov for en større bygningsmasse og måtte utestå til midler ble tilgjengelig. Prosessen frem mot en fullstendig kompakt stasjon fortsatte utover på 2000-tallet og er fortsatt ikke på slutført..

Fredstidsdrift og stillingshjemler

Sammenfallende med utredningen om kompakt stasjon kom det for det tredje et pålegg om å utrede to modeller for fredstidsdriften, hvor det viktigste var antallet stillingshjemler som kunne disponeres. Det ene forslaget hadde et tak på 350 hjemler, det andre på maksimalt 300. På denne tiden hadde stasjonen i overkant av 400 stillingshjemler.³⁹ Dette arbeidet ble utredet lokalt, men gled etter hvert tidsmessig inn i samme fase som FS 2000, og det ble derfor ikke konkludert i saken på selvstendig grunnlag. I etterkant av stortingsbeslutningen om langtidsproposisjonen

---

³⁴ Andøyposten 07.12.1996. *Ønsker å flytte alt til flystasjonen* Rigmor Kristiansen

³⁵ Andøyposten 07.12.1996. *Ønsker å flytte alt til flystasjonen* Rigmor Kristiansen

³⁶ Andøyposten 06.02.1997. *En kompakt stasjon koster 130 millioner*. Jørn Aune

³⁷ Forsvarets overkommando, Luftforsvarsstaben (1998). I de sentrale utredningene i etterkant av Forsvarsstudien ble det lagt til grunn årlige innsparinger i området 55 millioner kroner. Forsvarsdepartementet (2000b)

³⁸ Et eksempel på dette er samlingen av våpenskvadronen på flyplassområdet, gjennomført sommeren 1997. Se Andøyposten 28.06.1997. *Våpenskvadronen samlet*. Geir Høggås Bakkevoll

³⁹ Stasjonen hadde ikke besatt alle disse hjemlene

utarbeidet FD et iverksettelsesbrev for Forsvaret som også rommet personellreduksjoner ved flystasjonene, inkludert Andøya.

Antall fly

For det fjerde pågikk det på slutten av 1990-tallet en operativ diskusjon, i første rekke om hvor mange fly skvadronen på Andenes skulle ha for å løse sitt oppdrag. Luftforsvaret sentralt ønsket å utrede muligheten for å redusere fra seks til fire fly gjennom en utfasing og eventuelt salg av de to P3-N flyene. Saken ble utredet på lokalt nivå, og konklusjonene der pekte klart i retning av et fortsatt behov for seks fly, begrunnet med den generelle flytilgjengeligheten og behovet for treningsflyging.⁴⁰ På sentralt hold var det imidlertid et ønske å redusere antallet fly for å begrense driftsutgiftene og antallet flyversjoner. Saken ble ikke avsluttet før den ble en del av FS 2000 og langtidsproposisjonen.

Beredskap

Et femte viktige spørsmål, også av operativ karakter, gjaldt 333-skvadronens beredskap. Frem til 1998 hadde skvadronen hatt ett fly med mannskaper på bakkeberedskap for å kunne løse oppdrag for Forsvaret på relativt kort varsel, når og hvis det oppsto situasjoner hvor behovet for en slik kapasitet var til stede. Beredskapen hadde sin opprinnelse under den kalde krigen og hadde blitt benyttet med ujevne mellomrom, både til militære og sivile formål. Eksempler på dette kan være ubåtsøk i Sognefjorden og støtte til flere redningsaksjoner.⁴¹ Fra sivil side ble denne beredskapen også assosiert med støtte til redningsoppdrag, da denne funksjonen var tilført flyparken gjennom installasjon av blant annet redningsflåter for slipp fra luften. Videre sto fiskeriovervåking og overvåking i miljøspørsmål høyt på dagsorden. Beredskapen ble kuttet i mai 1998, begrunnet i mangel på nøkkelpersonell, i kombinasjon med oppgraderingen av de fire P-3C Orionflyene.⁴² Da dette ble kjent gjennom media, skapte det sterke reaksjoner fra flere hold.⁴³ Fiskerorganisasjonene, Hovedredningsentralen for Nord-Norge og lokale politiske partier var raskt ute med kritiske kommentarer til beslutningen, og varaordfører i Andøy mente saken burde vært behandlet på politisk nivå. Det ble vist til sikkerheten på havet, en viktig sak både for kystkommunene og fiskerne. Videre ble det vist til faren for ytterligere

---

⁴⁰ Forsvarets overkommando, Luftforsvarsstaben (1998) vedlegg c, og Andøyposten 16.12.1999. *Har utredet ferdig om P-3N*. Jørn Aune

⁴¹ Duvsete (2004) s. 333

⁴² Andøyposten 28.05.1998. *Kutter ut beredskapen*. Rigmor Kristiansen

⁴³ Andøyposten 28.05.1998. Flere artikler i aviser viser reaksjonene på beslutningen

rekrutteringsproblemer for Andøya flystasjon, siden beredskapen hadde betydning for lønnsnivået på flyskvadronen. Fra militær side ble det hevdet at en fjerning av beredskapen ville frigjøre midler til andre oppdrag, siden de økonomiske rammene var meget stramme.⁴⁴ Saken ble til slutt, på et initiativ fra varaordfører Solsvik overfor Høyres stortingsgruppe, tatt opp i Stortingets spørretime i juni 1998, Forsvarsminister Dag Jostein Fjærvoll forsikret at fjerningen av beredskapen for Orion kun var midlertidig, begrunnet i de nevnte operative forhold, og ikke måtte betraktes som "... et signal om nedbygging av Andøya flystasjon...".⁴⁵ Saken ble likevel fulgt opp fra kommunal side, og i juli samme år ble ønsket om økonomiske innsparinger brakt frem som en viktig årsak til fjerningen av beredskapen. Stabssjefen i Luftforsvarsstaben klargjorde i et intervju med Andøyposten at innsparinger var en del av vurderingen som ble gjort da beslutningen ble tatt.⁴⁶ I oppfølgende spørsmål i oktober samme år måtte Fjærvoll nyansere fremstillingen sin noe i forhold til grunnlaget for beslutningen og om gjenopptakelse av beredskapen.⁴⁷ Beredskapen ble i ettertid ikke tatt opp igjen, men har vært debattert også i ettertid.⁴⁸

Luftforsvarets omstilling og prioriteringer

Et sjette og sjuende forhold som skal nevnes her, gjaldt mer generelle tiltak eller trender i Luftforsvaret, som kunne få konsekvenser for Andøya og som dermed bidro til å bygge opp under en voksende lokal opplevelse av å være utsatt.

Det sjette forholdet er knyttet til at Luftforsvaret tidlig på 1990-tallet startet en bredt anlagt effektiviserings- og omstillingsprosess. Denne fikk navnet Føniks,⁴⁹ og tok for seg Luftforsvarets fremtidige struktur og organisering. Utredningene herfra lå til grunn for Luftforsvarets innspill til Forsvarstudie 1996, den påfølgende langtidsmeldingen⁵⁰ og to proposisjoner om endringer i luftforsvarets krigsstruktur og fredsorganisasjon.⁵¹ Det er videre vist til disse utredningene i

---

⁴⁴ Andøyposten 28.05.1998. *-Hjelper lite å tilføre penger*. Intervju med generalmajor Åge Hamang, kommandør for luftstridskreftene i Nord-Norge

⁴⁵ Andøyposten 04.06.1998. *Fjærvoll vil ha fortsatt beredskap*. Alf Ragnar Olsen

⁴⁶ Andøyposten 01.09.1998. *Ingenting i mot å spare pengene*. Jørn Aune. Intervju med stabssjefen i Luftforsvaret, Øistein Vinje

⁴⁷ Web f

⁴⁸ Se for eksempel web g. Avisa Nordland 30.05.2004. *For dyrt med beredskap*. Rune Nilsen

⁴⁹ Web h. Navnet er hentet fra Egyptisk mytologi og henspeiler på fugl Føniks, som fornyer seg ved å gå opp i flammer, for så å gjenoppstå som en ung, ny fugl. I overført betydning benyttet som et symbol på behovet for fornyelse.

⁵⁰ St.prp. 22 (1997 – 98)

⁵¹ St.prp. 45 (1997 – 98) og St.prp. 38 (1998 – 99). St.prp. nr. 45 behandlet i sin helhet endringer i Luftforsvarets krigsstruktur og fredsorganisasjon

etterarbeidet til Forsvarsstudie 2000.⁵² Luftforsvarsstaben så tidlig at ressursnedgangen måtte føre til endringer, og ville derfor være tidlig ute, for øvrig en trend i Luftforsvarets utvikling.⁵³ Vinje (2008) viser til denne trenden ved Luftforsvarets evne til å redusere antall stillinger raskt, noe som i en senere omgang medførte ytterligere personellreduksjoner da Forsvaret som helhet ble pålagt nedtrekk på personellsiden.⁵⁴

Luftforsvaret antok tidlig at omstillingen og reduksjonene ville bli styrt gjennom økonomiske rammer og personellrammer. Relativt tidlig ble det derfor utarbeidet en plan hvor strukturendringer var et viktig virkemiddel. Flytting av aktivitet og nedleggelse av basestruktur ville kunne gi personellbesparelser i støttevirksomheten. Videre ville slike tiltak også kunne gi driftsbesparelser og sikre operative kapasiteters overlevelse.⁵⁵ Luftforsvaret la til grunn en reduksjon av basestrukturen for å oppnå innsparinger innenfor områdene personell og økonomi, noe som også ble tydeliggjort i Forsvarsstudie 2000. Med en redusert basestruktur ville Andøya stå utsatt til for hogg.

Det sjuende og siste forholdet er at jagerflyvåpenet hadde og har den høyeste prioritet i Luftforsvaret.⁵⁶ Denne prioriteringen gjorde seg også gjeldende på 1990-tallet. Basene for slik aktivitet dannet hovedstrukturen for Luftforsvaret, gjennom størrelsen og aktivitetsnivået på disse stedene. Det var derfor naturlig for Luftforsvaret å konsentrere sin virksomhet i størst mulig grad til disse. Det foregikk i tillegg en intern debatt i Luftforsvarsstaben om hvilke oppgaver og plattformer Luftforsvaret skulle satse på i fremtiden, gitt pålegg om store nedskjæringer. Ytterpunktene i denne debatten var, på den ene siden tanken om å satse bare på kampflyvåpenet, eller bare på de andre kapabilitetene. Alternativet var en fortsatt satsing på alle kapabilitetene som Luftforsvaret hadde.⁵⁷ Luftforsvaret valgte den siste løsningen i sin videre planlegging. Effektivisering av driften og endringer i basestruktur ble da den eneste farbare veien for å oppnå pålagte innsparinger. Begge alternativene ville berørt Andøya, om enn på svært ulik måte.

---

⁵² Forsvarsdepartementet (2000b), om Luftforsvaret punkt 1.4 og 4.1.1

⁵³ Skogstad (1997), s. 57

⁵⁴ Luftforsvaret tok relativt raskt ut personellreduksjoner tidlig på 1990-tallet. Da grunnlagstallene for personellreduksjoner i Forsvaret så ble satt i 1993, måtte Luftforsvaret i realiteten redusere sin organisasjon ytterligere

⁵⁵ Vinje (2008)

⁵⁶ Se for eksempel St.meld. 22, St.prp.45 (1997 – 98) og St.prp 45 (2000 – 01)

⁵⁷ Vinje (2008)

3.2 Problemområder og løsningsforslag i perioden

For Andøy kommune ble perioden preget av et sterkere fokus på Forsvaret som den viktigste garantisten for kommunens fremtid og utvikling. Strand (2007) uttrykker dette gjennom formuleringen om at ”det som er bra for flystasjonen er bra for Andøy kommune”, i sin omtale av perioden 1985-1995.⁵⁸ Alt tyder på at det samme var tilfelle etter 1995. Samtidig kan vi se utviklingstrekk av en økt skepsis mot sentrale utredninger og beslutninger i Forsvarets organisasjon. Vi skal her se på ulike sider ved dette spørsmålet.

I tidligere perioder hadde Andøy hatt den sterkeste tilflyttingen i regionen, en utvikling som i stor grad skyldes Forsvarets oppbygging og investering på flystasjonen.⁵⁹ Fra slutten av 1970-tallet avtok Forsvarets investeringen på stedet og fra midten av 1980-tallet begynte utfordringene å komme, som en følge av de tiltak og planer vi har omtalt foran. Et sentralt problem var befolkningsutviklingen. Sammenliknet med andre kommuner i Vesterålen opplevde Andøy den største fraflyttingen.⁶⁰ Forsvaret var en hjørnesteinsbedrift i kommunen generelt og på tettstedet Andenes spesielt, noe som også ble uttrykt i utredninger tidlig på 1990-tallet.⁶¹ Andøy ble definert som en sårbar og tiltagende forsvarsavhengig kommune.⁶² I tillegg kom at fiskeriene, som før Forsvarets inntreden i kommunen på 1950-tallet hadde vært den største næringen, også møtte utfordringer gjennom bestandsutviklingen og kvotereguleringer.⁶³ I sum ble den økonomiske utviklingen for kommunen vanskelig. Skatteinntangen hadde en svak utvikling, og flere bedrifter møtte problemer. Forsvarets nedskjæringer gjennom forflytting av avdelinger og nedleggelse av aktiviteter bidro til den negative retningen, gjennom svakere skatteinntang, befolkningstall og bedriftenes inntjening. I tillegg var rekrutteringen til Andøya flystasjon til dels vanskelig, noe som hadde to konsekvenser. Stillinger ble stående vakante og flere begynte å pendle. Også dette hadde en negativ innvirkning på kommunens økonomi, spesielt gjennom redusert skatteinntang.⁶⁴

Utover på 1980- og 1990-tallet gjorde kommunen flere utspill både regional og sentralt for å finne løsninger på disse problemene. Det ble gjennom et initiativ fra Andøy opprettet kontakt

---

⁵⁸ Strand (2007), s. 101

⁵⁹ Strand (2007)

⁶⁰ Strand (2007)

⁶¹ Strøm (1996), s. 10 ff

⁶² Strøm (1996), s. 17

⁶³ Andøyposten 25.10.1997. – *Kriminelt dårlig fiske*. Rigmor Kristiansen

⁶⁴ Strand (2007)

med andre forsvarskommuner i samme situasjon, og kommunen økte sin aktivitet overfor Forsvaret lokalt. Det siste er tydelig gjennom kommunens ønske om faste kontaktmøter mellom flystasjonens og kommunens ledelse.⁶⁵ Disse møtene ble avholdt på halvårlig basis, hvor kommunen og flystasjonen utvekslet informasjon og samtalte om saker som angikk både kommunens største arbeidsgiver og kommunens ledelse. Blant sakene var etter hvert vakanse- og pendlerproblematikken, beskatning, felles brannvern, lokale innkjøp og innsikt i Forsvarets planer og viktige endringer i så måte.⁶⁶ Initiativ ble også tatt for å begrense pendling og øke tilflyttingen av befall til kommunen. Dette ble gjort blant annet gjennom informasjon til nytilsatte, og gjennom kontroll fra skattemyndighetene. Kommunen hadde for øvrig et høyere ambisjonsnivå på dette arbeidet enn det Forsvaret ville gjennomføre, da ledelsen ved flystasjonen var redd en streng praksis kunne øke rekrutteringsproblemene.⁶⁷

Det økte samarbeidet med Forsvaret ble fra kommunens side sett på som den viktigste og mest relevante muligheten for en sikker utvikling i kommunen. Men kommunen var samtidig opptatt av to andre utviklingsområder, nemlig fiskeriene og turisme. Et forslag om direkteflyging av fersk fisk fra Andenes strandet til slutt på problemer med sikkerheten i forbindelse med bruk av østeuropeiske eller russiske flyselskaper.⁶⁸

Et annet uttrykk for problemene og engasjementet var at Andøy i 1987 fikk rollen som pilotkommune i Befalstiltaksutvalget, et initiativ fra Forsvaret for å forbedre rekrutteringen til Forsvaret i Nord-Norge. Initiativet til utvalget kom fra Andøy kommune, gjennom blant annet forprosjektet ”Attraktive Andenes”, som hadde som målsetning å beholde og øke tilflyttingen av personell.⁶⁹ Utvalget la stor vekt på blant annet familietiltak. I Andøy ble det opprettet en egen forsvarsbarnehage, hvor Forsvarets ansatte hadde fortrinn. Utvalget foreslo dessuten en rekke andre tiltak, men få ble gjennomført, med henvisning til de trange økonomiske rammene for Forsvaret.⁷⁰

---

⁶⁵ Strand (2007)

⁶⁶ Strand (2007) s. 96

⁶⁷ Stasjonssjefen benyttet blant annet talerstolen i kommunestyret til å beklage seg over de strenge vurderingene som ble gjort i forhold til hans egen pendlerbolig

⁶⁸ Vinje (2008)

⁶⁹ Strand (2007), s. 100 ff

⁷⁰ Strand (2007)

Etter hvert ble det også gjennomført et betydelig arbeid for å styrke den lokale rekrutteringen til relevante funksjoner ved flystasjonen, synliggjort blant annet gjennom konvertering av teknisk personell til operative funksjoner i flybesetningen.⁷¹ Den videregående skolen på Andenes hadde forøvrig utdannet elever innenfor flytekniske fag i en årrekke, som etter videreutdanning ved Luftforsvarets Tekniske Skolesenter på Kjevik kunne bekle tekniske funksjoner på flystasjonen.

Kommunen søkte også aktivt etter relevante oppgaver innenfor Forsvarets struktur som kunne lokaliseres til Andøy kommune. Eksempler på dette kan være forslaget om å flytte motorvedlikehold av Hercules og Orion til Andøya flystasjon. Dette forslaget var imidlertid ikke ansett som relevant og realistisk av Luftforsvarets ledelse.⁷²

Videre søkte Andøy, i etterkant av nederlaget i kampen om Luftvernet, om omstillingsmidler fra Kommunal- og arbeidsdepartementet. Kommunen ble en såkalt ”omstillingskommune” for perioden 1994-1997, og fikk forlenget denne perioden frem til utgangen av 1998, med en tildeling på 9 millioner i den første perioden og 7,1 millioner den siste perioden.⁷³

På slutten av 1990-tallet var det spesielt to saker som fikk stor oppmerksomhet, også fra kommunalt hold. For det første ble prosjektet kompakt stasjon en gjenganger i debatten gjennom flere år. Kommunen var i utgangspunktet skeptisk til en slik samling og fulgte tett med i utviklingen, noe som også var tilfelle for de ansatte.⁷⁴ Etterbruken av Skarsteindalen var en utfordring, men skapte også et mulighetsrom. Inntekter ved salg eller leie var en viktig økonomisk faktor ved gjennomføringen av kompakt stasjon. Samtidig var dette også en mulighet til å trekke annen virksomhet til kommunen. Det ble blant annet forsøkt å få en omkamp om Heimevernets plassering, som Stortinget hadde bestemt skulle til Bjerkvik.⁷⁵ Dette initiativet døde imidlertid raskt hen grunnet urealistiske forventninger fra kommunens side.

---

⁷¹ Andøyposten 16.05.1998 *Andværingar velger Andøy*. Rigmor Kristiansen

⁷² Vinje (2008)

⁷³ Andøyposten 10.05.1997. – *En gledens dag*. Jørn Aune

⁷⁴ Strand (2007)

⁷⁵ Andøyposten, 29.07.1999. *Kommunen venter på svar om HV 15*. Jørn Aune

3.3 Kampen om Luftvernartilleribataljonen (LVA-bn)

Som alt nevnt ble Luftvernartilleribataljonen flyttet fra stasjonen i 1994. Vi skal se nærmere på denne saken her, fordi kommunen etablerte en kampanje for å beholde bataljonen og derigjennom høstet mange erfaringer av stor betydning for den senere kampanjen mot anbefalingene i FS 2000.

Luftvernet hadde vært stasjonert som en selvstendig avdeling ved Andøya flystasjon siden 1960-tallet, men hadde i hele kaldkrigsperioden inngått som et viktig element i forsvaret av flystasjonen. Luftforsvaret gjennomførte i 1992 – 93, som et forarbeid til påfølgende proposisjon, utredninger om fremtidig Luftvernstruktur, med vekt på reduksjoner av antall steder hvor styrkeproduksjonen til de mobiliserbare enhetene skulle foregå.⁷⁶ Målet var en reduksjon fra 7 til 3 lokasjoner for denne aktiviteten. I prosessen ble Andøya og Bardufoss flystasjon⁷⁷ vurdert opp mot hverandre som mulige lokaliseringssteder, og Bardufoss ble til slutt anbefalt av Forsvaret og departementet og vedtatt av Stortinget i 1994. Andøya flystasjon ble sittende igjen med en lite kadreavdeling som hadde ansvaret for å sette opp LVA-Bn ved øvelser og mobilisering.

I løpet av denne prosessen gjennomførte Andøy kommune en kampanje for å påvirke viktige beslutningstakere. Strøm (1996) gjennomførte en sammenliknende casestudie hvor han vurderte kommunenes kontaktmønster og argumentasjon i møte med sentrale myndigheter.⁷⁸

Andøy kommunes målsetning i kampanjen overfor sentrale myndigheter var todelt. Den første og prioriterte målsetningen var å beholde LVA-bn ved Andøya flystasjon. Hvis dette ikke lot seg gjennomføre, var det sekundære målet å oppnå kompensasjon for tapet av militære arbeidsplasser i kommunen. Begge målsetningene ble forfulgt parallelt, noe som påvirket både kontaktmønsteret og argumentasjonen. Det ble etter drøfting mellom de politiske partiene og kommunens ledelse etablert en egen ”forsvarsgruppe”, bestående av ordfører, varaordfører, rådkvinne og lokal leder i Fremskrittspartiet.⁷⁹ I første omgang ble det gjort et forsøk på å påvirke Forsvaret og departementet, som innstilte i favør av Bardufoss. Dette lyktes ikke, slik at

---

⁷⁶ Strøm (1996) s. 4 ff. Med henvisninger til st.prp. 38 og innst.s. 133 (1992 – 93)

⁷⁷ Bardufoss flystasjon ligger i Målselv kommune i indre Troms

⁷⁸ Det påfølgende underkapittelet bygger i stor grad på Strøms funn og vurderinger

⁷⁹ Lederen i Fremskrittspartiet ble for øvrig medlem i Forsvarsutvalget også i 2000

all kontakt for å påvirke lokaliseringen i etterkant ble rettet mot det politiske miljøet på Stortinget og i partigruppene, med hovedvekt på å påvirke forsvarskomiteens innstilling. Unntaket var arbeidet for kompensasjonsløsninger, som ble rettet mot Kommunal- og arbeidsdepartementet og Forsvarsdepartementet. For å gjennomføre dette arbeidet ble det foretatt egne kommunale bevilgninger, disponert av forsvarsgruppa.⁸⁰

De politiske partiene lokalt ble bedt om å benytte sine kontakter for om mulig å skaffe tilgang til viktige aktører i saken. Dette ble gjerne fulgt opp med kontakter overfor egne stortingsrepresentanter fra fylket, alternativt overfor fylkespartiene. Vektleggingen var på de personer som hadde tilknytning til kommunen eller fylket, eventuelt gjennom personlige relasjoner. Ordføreren hadde en friere rolle, men stilte i enkelte tilfeller opp i kraft av partitilknytningen.

Møtene med sentrale aktører hadde varierende hensikter. Til en viss grad ble det søkt om råd for hvordan kommunen skulle angripe saken. I andre tilfeller var målet å legge frem informasjon og argumentasjon for Andøya flystasjon. Dette gjaldt spesielt i møter med stortingsrepresentanter fra forsvarskomiteen. Strøm fremholder at informasjonen og argumentasjonen kommunen brukte i sin kampanje i stor grad omhandlet lokale konsekvenser av en eventuell nedleggelse, selv om også annen type argumentasjon ble benyttet. Den økonomiske sammenligningen mellom Andøya og Bardufoss ble for eksempel poengtert. Andøy kommune mente at deres alternativ ville være billigst, noe som heller ikke ble motbevist. Vinje (2008) uttaler at Luftforsvaret på et tidlig stadium innstilte på Andøya, men at det snudde i løpet av utredningsprosessen, ikke minst grunnet et sterkt engasjement fra stasjonssjefen på Bardufoss og luftverninspektøren i Luftforsvaret. Den endelige innstillingen fra Luftforsvaret og Forsvaret omfattet samlokalisering med Hærens aktiviteter i Indre Troms og samaktivitet med Luftforsvaret for øvrig. Fra Andøyas side ble det lagt særlig vekt på tilgangen til skytefelt og tilgjengelig bygningsmasse på stedet.⁸¹

Solsvik (2008) fremholder at denne saken ble viktig i forhold til det som skulle finne sted ved årtusenskiftet. Erfaringene både med kampanjens planlegging og gjennomføring og manglende suksess med argumentasjonen var med på å skape et grunnlag for den neste prosessen.

---

⁸⁰ Strand (2007), s. 106

⁸¹ Det siste siden beslutningen om at geværkompaniet skulle forflyttes var tatt

3.4 Sterk lokal tilknytning

En voksende fornemmelse av sårbarhet og kampanjeerfaringen er viktig for å forstå organiseringen mot FS 2000. Et annet sentralt moment var antallet forsvarsansatte med lokal tilknytning. Blant sivilt ansatte er det rimelig å anta at mange var – og er – rekruttert lokalt. Blant befal var forholdet noe annerledes, siden denne gruppen er underlagt Forsvarets disponerings- og beordringssystem. Samtidig innebar spesialiseringen mot spesifikke systemer som P3 Orion at også deler av gruppen militært ansatte forble værende ved Andøya flystasjon i lang tid. Andelen personell på 333-skvadronen født og oppvokst i kommunen ble på slutten av 1990-tallet antatt å være ca 35 %.⁸² Den relativt sterke lokale tilknytningen blant ansatte er sentral for å forstå det lokale engasjementet. Mange hadde dermed også store kunnskaper om og forståelse av de problemstillinger og konsekvenser som ville oppstå lokalt i tilfelle en flytting av 333-skvadronen og nedleggelse av flystasjonen, noe både Solsvik, Pettersen og Fransplass peker på.⁸³

3.5 Delkonklusjon

Fra midten av 1980-tallet kom Andøya flystasjon gradvis i et kritisk søkelys. Dette ble spesielt iøynefallende etter oppløsningen av Østblokken og Murens fall og den begynnende omstruktureringen av det norske forsvaret. Lokalt oppsto en voksende fornemmelse av at flystasjonen var under press, kjennetegnet av beslutninger og planer om reduksjoner og omstilling. Flyttingen av stridsvogntroppen, geværkompaniet og ikke minst Luftvernartilleribataljonen virket særlig negativt tidlig på 1990-tallet. Deretter fulgte en rekke planer og forslag som pekte i retning av lavere aktivitet gjennom redusert drift og effektiviseringer – spesielt spørsmålene om kompakt stasjon, antallet faste stillinger, antallet fly og beredskapen for Orion.

Forsvaret ble ansett som den sikreste garantisten for kommunens ve og vel; alt som var bra for Andøya flystasjon, var også bra for Andøy kommune. Opplevelsen av å være utsatt utløste et lokalt engasjement for å sikre lokalsamfunnets interesser. Perioden frem mot årtusenskiftet var preget av økt kontakt mellom Andøya flystasjon og ledelsen i Andøy kommune. Dessuten forsøkte kommunen ikke bare å redde det som reddes kunne, men også å etablere nye

---

⁸² Andøyposten 25.10.1997. *Lokal rekruttering gir stabil arbeidskraft*. Rigmor Kristiansen. Her vises det til at ca 35 % av alle ansatte på 333-skvadronen var lokalt rekruttert. Grunnlaget for den generelle vurderingen av lokal rekruttering er bygd intervjuer og lokal kjennskap til flystasjonen

⁸³ Solsvik (2008), Pettersen (2008) og Fransplass (2008)

arbeidsplasser på stedet, både sivile og militære. I det store og hele ga imidlertid disse fremstøtene beskjedne resultater.

To forhold ved den lokale situasjonen peker samtidig fremover, fordi de fikk betydning for håndteringen av den utfordring som oppsto med FS 2000s anbefaling om å flytte flyskvadronen. Det første forholdet gjaldt erfaringene: Opplevelsen av å være utsatt og erfaring med kampanjearbeid – spesielt i tilknytning til luftvernsaken – la et viktig grunnlag for aksjonen ved årtusenskiftet. Det andre forholdet gjaldt tilhørighet og nettverk: Mange ved flystasjonen, både sivile og militære, hadde arbeidet lenge på Andøya og følte en sterk tilhørighet til stedet. Også det ble av betydning i forbindelse med kampanjeorganiseringen ved årtusenskiftet.

4 Forsvarsstudien – lokal motreaksjon og den videre behandlingen

I denne delen skal vi ta for oss spørsmålet om nedleggelse av Andøya flystasjon ved årtusenskiftet. Fokus vil særlig være på anbefalingene til Forsvarsstudie 2000, som ble fremlagt i juni 2000, men vi skal også komme inn på debatten og ryktene før dette og på prosesser og debatt frem til Stortingets vedtak om å beholde stasjonen i juni 2001. Vi skal redegjøre for hvordan kommunen og gjennomførte den lokale kampanjen mot anbefalingen. Vi vil legge vekt på strategiarbeidet, hvordan aksjonen ble organisert, planlagt og gjennomført og hvilken argumentasjon som ble brukt.

Kapittelet vil vise hvordan opplevelsen av en felles utfordring forente de aller fleste kreftene lokalt i en aksjon for å beholde flystasjonen på Andøya. Et viktig trekk i perioden var et stadig tettere samarbeid mellom alle aktørene som arbeidet mot flytting og nedleggelse.

4.1 Mer enn et rykte ...

Ryktet om en flytting av Orionflyene og nedleggelse av flystasjonen hadde versert også tidligere, men fart i ryktene ble det for alvor først våren 1998. Muligheten for flytting av 333-skvadronen til Bodø ble diskutert i lokalavisen i forbindelse med behandlingen av langtidsmeldningen for perioden 1999 – 2002,⁸⁴ men forsvarsminister Dag Jostein Fjærvoll avviste at en slik utredning fant sted, en uttalelse som for øvrig ble gjentatt senere.⁸⁵ Ryktene om flytting og nedleggelse ble til en viss grad balansert med de beslutningene som ble tatt om oppgradering av hangarer og andre tiltak i forbindelse med moderniseringsprogrammet til P3C-flyene.⁸⁶ Lokale firmaer fikk i forbindelse med dette arbeidet betydelige kontrakter ved flystasjonen.⁸⁷ Etter at forsvarssjef Arne Solli hadde bebudet en ny forsvarsstudie i Oslo Militære Samfund i oktober 1998, blusset debatten opp igjen. Nordlandsposten trakk frem Andøya flystasjon som et mulig offer i den fremtidige strukturen i Forsvaret, og stasjonssjef i Bodø, Thomas Colin Archer, lanserte Bodø, Tromsø og Kirkenes som Forsvarets fastpunkter i Nord-Norge i fremtiden. Ordføreren i Andøy pekte på at slike rykter var vanskelig å forholde seg til og leve med over tid, og at kommunen

---

⁸⁴ Andøyposten 02.04.1998. *Fjærvoll avviser rykter om 333-flytting*. Jørn Aune. St. meld. 22 omhandlet omlegging av Forsvaret i perioden 1999 – 2002

⁸⁵ Andøyposten 08.10.1998. Ikke ekstra penger til redningsberedskap. Jørn Aune, og Andøyposten 12.01.1999. *–Orion er viktig*. Alf Ragnar Olsen

⁸⁶ Det ble investert ca. 36 millioner til oppgradering av en hangar ved flystasjonen

⁸⁷ Andøyposten 13.12.1997. *Oppdrag for over 20 millioner til Andøy*. Jørn Aune

derfor ville be om en politisk avklaring i saken.⁸⁸ Dette ble uttrykt samme uke gjennom en tverrpolitisk anmodning om besøk av forsvarskomiteen.⁸⁹ Det ble samtidig uttrykt et klart ønske om å være tidlig ute denne gangen.

Fagorganisasjonene ved flystasjonen tok høsten 1998 et eget initiativ for å informere kommunens ledelse om hvordan de så utviklingen fremover, gjennom et møte med formannskapet.⁹⁰ I tid var dette før tankene om flytting av Orion og nedleggelse av stasjonen hadde materialisert seg i utredninger og konkrete forslag, men diskusjoner var i gang i Luftforsvaret om hva som burde eller måtte gjøres for å møte de økonomiske utfordringene. Representanter for fagorganisasjonene oppfattet en tydelig forståelse og interesse for sine synspunkter, spesielt hos ordfører og varaordfører.⁹¹ Etter hvert kom det frem et sterkt ønske fra lokalt hold om en egen utredning om Andøya flystasjons fremtid. Målet var å kunne motvirke alle rykter og diskusjoner.

Kommunens forståelse av alvoret i situasjonen ble enda tydeligere sommeren og høsten 1999, da rykter om nedleggelse ble forsterket gjennom andre kilder.⁹² Stabssjefen i Luftforsvarsstaben, Brigader Øistein Vinje, fremla dessuten i juni 1999 konkrete utredningsplaner for blant annet fremtiden til Andøya flystasjon og 333-skvadronen.⁹³ Forsvarssjef, general Sigurd Frisvold, nevnte eksplisitt en vurdering av organiseringen ved Andøya flystasjon og mulig utfasing av to Orionfly i sin tale i Oslo Militære Samfund i oktober samme år.⁹⁴ I april 2000 fremholdt NRK Brennpunkt at blant annet Andøya ville bli foreslått nedlagt. Det ble vist til kilder i Forsvarspolitisk utvalg, noe som ble kategorisk imøtegått av medlemmer i utvalget.⁹⁵

22. juni 2000 kom det imidlertid klar beskjed: Både Forsvarspolitisk utvalg og Forsvarsstudie 2000 la stor vekt på nødvendigheten av dramatiske omstillinger for å føre Forsvaret ut av den

---

⁸⁸ Andøyposten 15.10.1998. *Ny debatt om Andøya flystasjon*. Jørn Aune

⁸⁹ Andøyposten 17.10.1998. *Vil ha forsvarskomiteen til Andøy*. Jørn Aune

⁹⁰ Stave (2008) og Solsvik (2008)

⁹¹ Arbeiderpartiet hadde ordførervervet ved Kjell Are Johansen frem til valget høsten 1999, da Høyre overtok. Jonni Solsvik gikk da fra rollen som varaordfører til å bli ordfører. Andøy kommune hadde og har forøvrig ordfører på heltid

⁹² Solsvik (2008). Han henviser til kontakter både innenfor Forsvaret og i det forsvarspolitiske miljøet, uten å konkretisere sine kilder

⁹³ Andøyposten 10.06.1999. *Forsvaret skal utrede flystasjonens fremtid*. Jørn Aune

⁹⁴ Frisvold (1999), s. 9

⁹⁵ Andøyposten 27.04.2000. – *Ingen har besluttet noe som helst*. Jørn Aune

strukturkrisen det var kommet i. Begge utvalg betonte behovet for kostnadsbesparelser gjennom konsentrasjon av virksomheten og dermed nedleggelse av baser. Forsvarsstudien pekte på fire faktorer som bestemmende for lokaliseringen av fredsvirksomheten:

- *Sikkerhetspolitiske og strategiske forhold*
- *Operative forhold*
- *Driftsmessige og økonomiske forhold*
- *Muligheter for rekruttering og bibehold av kompetanse*⁹⁶

Forsvarsstudien sto naturlig nok i en særstilling på grunn av anbefalingen om å flytte 333-skvadronen til Bodø og legge ned Andøya flystasjon. Det ble anbefalt å redusere antallet fly fra 6 til 4, ved at de to eldste flymaskinene skulle utfases. All militær aktivitet på Andøya i regi av Luftforsvaret skulle opphøre.⁹⁷ Forsvarsdepartementets arbeidsgrupper, koordinert gjennom prosjekt Argus, skulle utarbeide detaljerte utredninger og ikke minst tallgrunnlag for forslagene i studien. Disse ble lagt frem i desember 2000, og for Andøyas og 333-skvadronens del ble anbefalingene noe justert.⁹⁸ Flyoperativ infrastruktur skulle legges i møllpose, og 6 fly skulle videreføres.⁹⁹ Flyttingen til Bodø skulle gjennomføres innen 2003. De økonomiske vurderingene ga en klar konklusjon til fordel for Bodø. Videre ble de foreslått å utrede flytting av etterretningstjenestens stasjon.¹⁰⁰

Langtidsproposisjonen for perioden 2002-2005, fremlagt av forsvarsminister Bjørn Tore Godal i februar 2001, la grunnlaget for en dramatisk omstilling av Forsvaret. Imidlertid ble Andøya flystasjon tatt inn i varmen igjen; Stasjonen skulle leve videre, med fortsatt drift av 6 Orion på Andøya. Stortinget sluttet seg enstemmig til dette forslaget i juni 2001.

---

⁹⁶ Forsvarssjefen (2000), s. 13 ff

⁹⁷ Forsvarssjefen (2000), s. 22 og vedlegg s. 14. Det lå videre ikke til grunn at etterretningstjenestens oppgaver skulle flyttes

⁹⁸ Forsvarsdepartementet (2000b), sluttrapport s. 5 og vedlegg Luftforsvaret s. 45

⁹⁹ Å legge i møllpose betyr i denne sammenhengen å ivareta infrastrukturen på et slikt nivå at det kan tas i bruk i løpet av relativt kort tid med begrenset bruk av ressurser

¹⁰⁰ Forsvarsdepartementet (2000b), vedlegg Luftforsvaret s. 45

4.2 Aktuelle hendelser i perioden

Den politiske ledelsen i kommunen begynte allerede sommeren 1999 å gjøre konkrete forberedelser for å møte et eventuelt forslag om nedleggelse.¹⁰¹ En viktig årsak til denne beredskapen var erfaringene fra den forrige kampen kommunen måtte gjennom, nemlig flyttingen av Luftvern bataljonen fra Andøya til Bardufoss og Målselv kommune. Utviklingen utover på 1990-tallet, med stadige omorganiseringer, nedskjæringer og forslag om slike, hadde økt den mentale beredskapen hos den lokale politiske ledelsen. I tillegg nevnes at tidligere deltakelse i utredninger sentralt, og arbeidet som omstillingskommune, påvirket fokuset på og det tidlige engasjementet i saken.¹⁰² Den første organiseringen av arbeidet startet på samme tid gjennom reaktiviseringen av ”forsvarsgruppa”.¹⁰³ Kommunestyret bevilget midler til arbeidet i mai 2000, da med en lokalpolitisk formalisering i et eget Forsvarsutvalg. Dette for å intensivere påvirkning av relevante aktører og innhenting av ekstern kompetanse.

Forsvarsstudien overrasket enkelte da den ble fremlagt i juni 2000, mens andre anså resultatet som forventet. På kommunalt hold var det en tydelig tro på at anbefalingen om å legge ned flystasjonen og flytte 333-skvadronen til Bodø ikke ville få medhold hos politikerne sentralt, og denne holdningen gjenspeilte seg til dels hos de ansatte ved Andøya flystasjon.¹⁰⁴

Kommunen startet allerede før fremleggelsen av Forsvarsstudien med en informasjonskampanje som hadde et fokus på å opprette et bedre kunnskapsnivå om Andøya flystasjon. Med støtte fra eksterne konsulenter og flystasjonen ble det bygd opp en argumentasjon som skulle vise at Andøya var det beste valget både sikkerhetspolitisk og forsvarsøkonomisk, mens distriktspolitiske argumenter ble holdt mer i bakgrunnen: Andøya var kun en av mange steder hvor militær aktivitet kunne bli nedlagt, og da ble distriktspolitiske argumenter ikke sett på som særlig slagkraftige. Dette var et valg som i stor grad ble fulgt opp tverrpolitisk og fra andre lokale aktører. Utover høsten 2000 ble det gjennomført to folkemøter som fikk stor dekning, heriblant i NRK og TV2. I begynnelsen av desember fremla kommunen en egen utredning. Med denne som utgangspunkt fortsatte bearbeidningen av 53 utpekte politiske representanter over i en ny fase, hvor det i langt tydeligere ble argumentert for Andøya flystasjon som det riktige valget for plasseringen av 333-skvadronen. Perioden ble videre preget av at flere ledende politikere

---

¹⁰¹ Solsvik (2008). Med politisk ledelse menes ordfører og varaordfører

¹⁰² Solsvik (2008). Ordføreren deltok tidlig på 1990-tallet i et arbeid i regi av KAD

¹⁰³ Som under aksjonen mot flytting av luftvern bataljonen

uttrykte sin støtte til en videreføring av flystasjonen. I januar 2001 begynte det å komme positive rykter om hva langtidsproposisjonen ville inneholde, men utfallet ble ikke tatt for gitt av kommunen, og arbeidet fortsatte med uforminsket styrke.

Proposisjonen ble lagt frem 16. februar 2001, med forslag om en videreføring av Andøya flystasjon. Støtten fra Jan Petersen i Høyre og Fremskrittspartiet sementerte på mange måter proposisjonens forslag. Under stortingsbehandlingen ble saken ikke nevnt eksplisitt, og Andøya flystasjon var reddet fra trusselen om nedleggelse.

4.3 Forsvarsutvalget

Arbeidet til den politiske ledelsen og i ”forsvarsgruppa” startet som nevnt så tidlig som sommeren 1999.¹⁰⁵ Her ble saken og mulige strategier diskutert. Det helt sentrale i denne perioden var å vurdere hvordan kommunen skulle møte den utfordringen som kunne komme i juni 2000. Formannskapet satte i februar 2000 ned en større gruppe som fikk i oppgave å arbeide med saken. Målet med dette arbeidet var å ”... jobbe i forhold til utviklingen av Forsvarets situasjon i Andøy og profilere Andøya flystasjon politisk.”¹⁰⁶ Denne gruppen oppløste imidlertid seg selv, og ”forsvarsgruppa” videreførte arbeidet, og dannet en viktig kjerne som motor og koordineringsledd i det videre arbeidet i kommunen. Gruppens arbeid og vurderinger ble bredt presentert av ordføreren i en reportasje i Andøyposten i april samme år.¹⁰⁷ I mai 2000 behandlet kommunestyret med grunnlag i ”forsvarsgruppas” arbeid opprettelsen av Forsvarsutvalget, som ble gitt mandat og ressurser, i første omgang gjennom en bevilgning på inntil kr. 500.000,-, den første av i alt tre bevilgninger.¹⁰⁸ Mandatet ble vedtatt, og hadde følgende innhold:

- *Skaffe til veie utredninger om*
  - *Konsekvenser av flytting av aktivitet **fra** Andøya flystasjon*
  - *Hvilke nye aktiviteter kan flyttes **til** Andøya flystasjon*
  - *Kompakt stasjon*

---

¹⁰⁴ Andøyposten 23.06.2000. Se flere intervjuer i samme avis

¹⁰⁵ Andøyposten 17.06.1999. *Slår ring om Andøya flystasjon*. Alf Ragnar Olsen. Her henvises det til at gruppa som arbeider opp mot Forsvaret skal aktiviseres

¹⁰⁶ Andøy kommune, møtebok 02.05.2000, s. 2. Behandlet i kommunestyret 02.05.00

¹⁰⁷ Andøyposten 18.04.2000. *Vil arbeide aktivt for Forsvaret*. Alf Ragnar Olsen

¹⁰⁸ Det ble bevilget kr. 400.000,-, i september og nye 4000.00 i februar 2001, totalt kr 1.3000.000,-

- *Sørge for at informasjon når fram til sentrale beslutningstakere*¹⁰⁹

Forsvarsutvalget skulle rapportere til formannskapet, som ble utvidet med en representant fra SV, slik at alle lokale partier var representert.

Opprettelsen av et eget forsvarsutvalg var en type organisering kommunen også hadde benyttet i 1992-1993, og ble sett på som et ad hoc-organ. I etterkant har dette utvalget vært fast, med aktivitet varierende etter behov. For øvrig har samme organisering også vært benyttet på andre områder i kommunen i etterkant.¹¹⁰ Gruppen ble etter hvert bestående av ordfører, som også representerte partiet Høyre, tidligere ordfører fra Arbeiderpartiet, lederen for Fremskrittspartiet, og med formannskapssekretæren og redaktøren i Andøyposten i særskilte roller.¹¹¹ Begrunnelsen for utvalgssammensetningen var nøye vurdert. Arbeiderpartiet var en svært viktig aktør, da partiet satt med regjeringsmakten i denne perioden.¹¹² Det var imidlertid uvanlig å velge en tidligere politiker som representant i utvalget. Hans politiske erfaring, og da særlig i perioden som ordfører, ble imidlertid ansett som sentralt i den rollen og det arbeidet Forsvarsutvalget skulle komme til å gjøre. Fremskrittspartiet hadde også en nøkkelrolle fordi Hans J. Røsjorde var leder av Stortingets forsvarskomite.¹¹³ Derfor var det naturlig å trekke inn den lokale lederen av partiet, som en døråpner og med direkte kontakt mot Fremskrittspartiet sentralt. Røsjordes rolle ble tidlig ansett som helt sentral av flere årsaker. For det første var det en mindretallsregjering, noe som gav Stortinget større makt. Videre ble arbeidet i forsvarskomiteen ansett som viktig for utformingen av forsvarsstrukturen. Formannskapssekretæren fikk flere roller i Forsvarsutvalget. Ordføreren gav sekretæren i oppgave å skrive referater fra alle møter og kontakter hun deltok på, ikke bare selve ordvekslingen, men også vurderinger og analyse av deltakernes reaksjoner og spørsmål. Denne kartleggingen ble i etterkant gjennomgått og brukt i det videre arbeidet. For det første ble slike vurderinger lagt til grunn ved neste kontakt med samme aktør, hvor tyngdepunktet i informasjon og argumentasjon ble lagt på de områder representanten viste størst interesse.¹¹⁴ For det andre ble det benyttet som en tilbakemelding for ordføreren i forhold til

¹⁰⁹ Andøy kommune, møtebok 02.05.2000, s. 2. Framtidig struktur i Forsvaret - Forsvarsutvalg

¹¹⁰ Aune (2008). Han henviser til at modellen har vært benyttet i arbeid med fiskerisaker

¹¹¹ Kommunestyret i Andøy 02.05.2000

¹¹² Regjeringen Stoltenberg I overtok etter Bondevik I i mars 2000 og satt til valget i oktober 2001

¹¹³ Web i. Hans J. Røsjorde satt som leder av Stortingets forsvarskomite i perioden 1989 – 2001. Han har også en karriere bak seg som offiser i Forsvaret og som aktiv i Norsk Reserveoffisers Forening

¹¹⁴ I denne sammenhengen er aktørbegrepet benyttet om de politiske representantene Andøy kommune ønsket å påvirke i prosessen

hans fremføring av informasjon og opptreden under viktige fremleggelse og møter. Redaktøren i Andøyposten hadde ikke en spesielt synlig rolle i Forsvarsutvalget. Med erfaringen fra media som journalist ble hans viktigste funksjon å sette spørsmålstegn, være kritisk og utfordre ”sannheten” i møtene, i tillegg til å bidra med kunnskaper på området.

Forsvarsutvalgets arbeidsmengde ble etter hvert relativt stor. Ordføreren benyttet en stor del av arbeidsdagen til dette arbeidet i perioden fra høsten 1999 til sommeren 2001. Andre saker av mindre viktighet ble delegert eller utsatt. Det er også på sin plass å kommentere den lokale ressursbruken til kampanjen. Totalt ble det som nevnt bevilget 1,3 millioner kroner til Forsvarsutvalget. Dette skjedde i en tid da rådmannen måtte innføre ansettelses- og innkjøpsstopp i kommunen, en synliggjøring av viljen til å sette inn det som var nødvendig av ressurser for å nå frem.¹¹⁵

4.4 Tverrpolitisk enighet og støtte

Det var en felles politisk oppfatning lokalt at dette var en situasjon langt utover det normale. Det var imidlertid ingen selvfølge at kommunestyrets representanter ville følge Forsvarsutvalgets innstillinger og ønsker når det gjaldt strategivalg, verken i organisering eller vinklingen av argumentasjonen. Partigruppene og kommunestyret måtte gjennom en diskusjon for å komme dit. Det var spesielt vanskelig å forlate den distriktpolitiske argumentasjonen og satse alt på forsvars- og sikkerhetspolitiske argumenter og forsvarsøkonomiske betraktninger. En slik enighet ble imidlertid oppnådd.¹¹⁶

Også i det videre arbeidet var Forsvarsutvalget avhengig av de lokale partigruppene. Disse ble bedt om bistand ” ... for å komme i kontakt med og avtale møter med forsvarspolitiske talsmenn/kvinner i hvert enkelt parti.”¹¹⁷ Målet var å opprette en førstekontakt med de utvalgte personene på sentralt hold for senere å kunne møte dem, enten i form av besøk til Andøya eller i Oslo. Også fylkesrepresentanter fra Nordland ble benyttet der dette ble ansett formålstjenlig.¹¹⁸ En viktig dialog var med personer i stortingsgruppene som hadde tilknytning eller god kjennskap til

---

¹¹⁵ Andøyposten 30.09.2000. *Full stopp i Andøy kommune*. Reidun Skoge

¹¹⁶ Solsvik (2008)

¹¹⁷ Andøy kommune, ordføreren. ”Forsvarsstudien 2000- Andøya flystasjons framtid”, brev til samtlige partiledere i Andøy, datert 28.06.2000

¹¹⁸ Ett eksempel på dette kan være Høyres Beate Bøe Nilsen, som satt i fylkestinget for Høyre

Andøya og Andøya flystasjon og derfor kunne støtte arbeidet sentralt, uten å fronte saken. Eksempler på slike var, foruten stortingsrepresentanter med tilknytning til distriktet, blant annet Atle Hagtun i Venstres sekretariat.¹¹⁹ I tillegg hadde Forsvarsutvalgets medlemmer jevnlig kontakt med sine stortingsrepresentanter, blant annet Fremskrittspartiets leder Carl I. Hagen og forsvarskomiteens leder Hans Røsjorde, og Høyres leder Jan Petersen og partiets representant i forsvarskomiteen Ingvald Godal.¹²⁰

4.5 Kommunens plan – strategi og veivalg

Kommunens strategi ble fra og med sommeren 1999 utmeislet av ordfører, varaordfører og senere i Forsvarsutvalget. I følge ordføreren var det en del valg som ble gjort på et relativt tidlig tidspunkt, som i ettertid ble svært viktige. Først er det derfor nødvendig å se på de *veivalgene* som ble gjort.

Blant de første valgene gjaldt det interne arbeidet og valg av arbeidsform i Forsvarsutvalget. For det første ble arbeidet holdt lukket for offentligheten. Dette betydde at diskusjonene var interne, og at informasjon ble gitt ut selektivt og basert på enighet. For det andre søkte man å unngå partipolitikk. Saken som det skulle arbeides med, var for viktig for slik strid. Dette økte også det interne tillitsforholdet mellom medlemmene i Forsvarsutvalget. Disse første beslutningene ble ikke gjennomført uten en viss intern debatt, men det ble oppnådd enighet om arbeidsformen.¹²¹

Den politiske ledelsen fant tidlig ut at kommunen trengte konsulentstøtte. Vinteren 1999 – 2000 ble benyttet til søk etter et konsultentselskap som kunne støtte planleggings- og gjennomføringsprosessen. De viktigste kriterier var selskapets faglige dyktighet, innsikt i og tilgang til de politiske prosessene, og troverdigheten det hadde i forhold til de spørsmål og beslutningstakere som her ville bli aktuelle. I tillegg ble det krevd at selskapet ikke skulle støtte andre aktører innenfor samme saksområde.¹²² Siden kommunen la stor vekt på å velge det riktige selskapet ble dette et relativt møysommelig arbeid, men til slutt ble selskapet Helland og partnere valgt.¹²³ Samarbeidet startet opp i april 2000, og selskapet støttet kommunen, og da spesielt

---

¹¹⁹ Hagtun var blant annet tidligere redaktør i Andøyposten

¹²⁰ Solsvik (2008) og Andøyposten i flere utgivelser

¹²¹ Solsvik (2008)

¹²² Solsvik (2008). Dette med et spesielt henblikk på andre forsvarskommuner i samme situasjon

¹²³ For øvrig tok en rekke selskaper og enkeltpersoner kontakt da det ble kjent at kommunen var på søken etter støtte

Forsvarsutvalget, i den videre prosessen helt fram til stortingsvedtaket ble fattet. Helland og partnere bidro på flere områder, men var kun en planleggings- og forberedelsesagent. Selskapet var i svært liten grad, og om mulig, en ikke synlig støttespiller for kommunen. Det ble ansett som ugunstig, om ikke direkte skadelig for saken og måloppnåelsen, med konsulenter i fremste linje. Kommunale representanter, det være seg medlemmer av Forsvarsutvalget og politikere fra lokalpartiene, stod for all direkte kontakt med omverdenen.¹²⁴

På samme måte ble det sett som uhensiktsmessig at stortingsrepresentanter med lokal tilknytning skulle fronte kampanjen. Andøy hadde i denne perioden to representanter på Stortinget; Odd Roger Enoksen for Senterpartiet og Thomas Nordvoll for Arbeiderpartiet. I tillegg var representanten Hill Martha Solberg, nestleder i Arbeiderpartiet, fra nabokommunen Sortland.¹²⁵ Solsvik uttaler i denne sammenhengen at ” ... dette måtte ikke bli en Enoksen-sak”.¹²⁶ Av hensyn til troverdigheten i gjennomføringen av aksjonen ble det vurdert som mye bedre at kommunen selv, og andre mer uhildede stortingsrepresentanter, ble engasjert og kunne støtte saken, i stedet for at arbeidet ble identifisert med en eller flere stortingsrepresentanter med lokal tilknytning. Stortingsrepresentantene fra Andøy ble i stedet benyttet til rådgivning i hvordan arbeidet mot Stortinget burde legges opp.¹²⁷

Høsten 2000 ble også et annet selskap engasjert for å støtte kommunens arbeid. Siden det oppstod stor debatt og lokal tvil om tallmateriale Forsvaret la til grunn, anså Forsvarsutvalget det nødvendig å fremskaffe uavhengige utredninger på dette området. Sentralt i innhenting og vurderingen av mulige kandidater for gjennomføringen av dette arbeidet var aktuelle selskapers renommé i det offentlige og politiske miljøet, og da spesielt på Stortinget. Hvis en slik utredning skulle ha noen verdi i møte med Forsvarets og Forsvarsdepartementets egne utredninger, måtte den være gjennomført av konsulenter med høy politisk troverdighet. Med støtte fra Helland ble selskapet Semco valgt til dette arbeidet.¹²⁸

---

¹²⁴ Solsvik (2008) og gjennom studier av Andøyposten i tidsperioden

¹²⁵ I Forsvarsstudien ble også kystvaktbasen på Sortland foreslått flyttet

¹²⁶ Solsvik (2008)

¹²⁷ Andøyposten 18.04.2000. *Vil arbeide aktivt for Forsvaret*. Alf Ragnar Olsen

¹²⁸ Semco er et konsultentselskap som benyttes både i det offentlige og i privatmarkedet

Det ble ikke vurdert nødvendig å gjennomføre nye utredninger om de lokale konsekvensene som en flytting og eventuell nedleggelse av flystasjonen kunne ha for kommunen. Det var gjennomført flere offentlige vurderinger på dette området,¹²⁹ i tillegg til at kommunen hadde fått gjennomført egne utredninger i forbindelse med forslaget til flytting av geværkompaniet og Luftvern bataljonen.¹³⁰ Som nevnt valgte kommunen ikke å vektlegge denne dimensjonen. I forbindelse med at Nordland fylkeskommune fikk utarbeidet konsekvensanalyser for kommuner som kunne bli berørt, bemerket ordføreren at dette kunne bli aktuelt også for Andøy dersom stortingsproposisjonen ville komme til å følge anbefalingen i FS 2000. Andøy ble ikke ivaretatt i fylkets utredninger, ifølge fylkeskommunens representant på grunn av Andøyas innleie av Semco, som ble antatt å dekke de samme forholdene. Dette ble imøtegått av ordføreren, da kommunens utredninger hadde et helt andre formål, men saken ble ikke fulgt videre opp.¹³¹

Det er videre verdt å merke seg at Landsdelsutvalget fikk utarbeidet en egen rapport om Nord-Norge og Forsvaret, kalt "Den besværlige freden".¹³² Dokument hadde en bred tilnærming til utviklingen av Forsvaret i nordområdene i en ny sikkerhetspolitisk situasjon.¹³³

Et annet veivalg var å unngå at saken ble en politisk dragkamp mellom Andøya og Bodø. Det ble lagt ned et arbeid for å skape politisk forståelse for at Andøya og Bodø i liten grad hadde motstridende interesser. Rasjonalet for dette valget var å unngå "støy" i kampanjen, slik at alle ressurser kunne benyttes mot viktigere aktører. Fra Bodø kommunes side ville ny militær aktivitet være positivt, da samme forsvarsstudie også la til grunn nedleggelse av Forsvarskommando Nord-Norge, et forslag som ville medføre redusert aktivitet i regionen. Andøyordføreren tok opp denne diskusjonen med ordføreren i Bodø, og det ble skapt en enighet om å unngå en slik offentlig debatt.¹³⁴

---

¹²⁹ Se blant annet Strøm (1996), som henviser til flere sentrale utredninger rundt 1990 på dette området. Andøy kommune ble blant annet satt i kategori 1 når det gjaldt forsvarshengighet, som synliggjorde en sterk avhengighet

¹³⁰ Sondov (1993)

¹³¹ Andøyposten 21.12.2000. *Andøy utelatt i konsekvensanalyse*. Reidun Skoge.

¹³² Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag

¹³³ Stenhaug (2000). Et dokument som i ettertid trekkes frem i forbindelse med nåværende regjeringens nordområdesatsing

¹³⁴ Solsvik (2008). Se for øvrig Fellesforbundets arbeid om samme sak i underkapittel 4.8

4.6 Bruken av og støtten fra konsulenter

Hovedhensikten med å leie inn Helland og partners var å sikre at kommunen fremstod med en ”... profesjonell og mest mulig effektiv kommunikasjon” i sine møter med beslutningstakere og representanter for disse. Videre var hensikten

... å bidra til at Andøya flystasjon sikrer sine interesser i forhold til de beslutningsprosesser som vil følge av Forsvarsstudien 2000 og av det regjeringsoppnevnte Forsvarspolitiske utvalg. Bidra til at Andøy kommune denne gangen lykkes vesentlig bedre i å kommunisere sine vitale interesser inn mot sentrale politiske myndigheter enn ved visse tidligere korsveier.¹³⁵

Det ble ansett som helt sentralt å kunne møte og eventuelt imøtegå den informasjon og argumentasjon Forsvaret og Forsvarsdepartementet ville fremlegge på en måte som fremmet saken med høy troverdighet. Samtidig viser den siste setningen til erfaringene fra behandlingen av LVA-bn, og som tilsa større profesjonalitet for å nå frem i beslutningsprosessene.¹³⁶

Ordføreren benytter i denne sammenhengen også bildet David mot Goliat om forholdet mellom Andøy kommune og Forsvaret. Forsvaret avsatte ca 150 personer til arbeidet med detaljutredninger høsten 2000.¹³⁷ I tillegg kom personell fra Forsvarsdepartementet.¹³⁸ Dette omfattet alle delutredninger, men synliggjør likevel noe av utfordringen kommunen følte den stod overfor.

Strategiarbeidet ble i samråd med Helland delt inn i fire faser; 1) Situasjonsanalyse og mål, 2) strategi og budskap, 3) handlingsplan og 4) gjennomføring og oppfølging. Dette synliggjøres i kommunikasjonsplattformen, som ble utarbeidet i et samarbeid med Helland og partnere.¹³⁹ Det ble brukt mye tid og ressurser på de to første fasene. Situasjonsanalysen overrasket de involverte på ett spesifikt område: Det viste seg at kunnskapen om Andøya flystasjon og 333-skvadronens oppdrag og gjøremål var lav, både blant beslutningstakerne på Stortinget og i det militære miljøet som ble undersøkt.¹⁴⁰ Støtten var også lavere enn forventet. Denne informasjonen ble styrende for den første delen av det utøvende arbeidet kommunen måtte iverksette, som ble en

---

¹³⁵ Helland og partnere as (2000). Kommunikasjonsplattform – sikring av fremtidig drift av Andøya flystasjon. Utkast pr. 14. juni 2000, s. 4

¹³⁶ Solsvik benytter en rekke ganger dette eksempelet på en prosess som ikke lykkes. Se for eksempel Andøyposten 18.04.2000. *Vil arbeide aktivt for Forsvaret*. Alf Ragnar Olsen.

¹³⁷ Frisvold (2000), s. 4

¹³⁸ Utredningsarbeidet ble gjennomført i samarbeid mellom Forsvarsdepartementet, Forsvaret og prosjekt Argus

¹³⁹ Helland & partnere as (2000)

¹⁴⁰ Denne situasjonen kan samtidig være en delforklaring til at Andøya ble en av de flystasjonene som ble foreslått nedlagt

informasjonskampanje for å øke kunnskapen om Andøya flystasjon og 333-skvadronens oppgaver og gjøremål, i tillegg til informasjon om annen aktivitet hvor synergier var til stede. Dette gjaldt spesielt etterretningstjenestens tilstedeværelse og dens sammenheng med 333-skvadrones oppdrag, skytefeltet i Andfjorden og Norsk Romsenters avdeling i Oksebåsen, som alle ble en viktig del av argumentasjonen på et senere tidspunkt. Kommunikasjonsplattformen inneholdt videre en oversikt over relevant argumentasjon, noe som blir omtalt senere.¹⁴¹

Informasjonsarbeidet for å øke kunnskapen om flystasjonen ble rettet mot de personene som var blitt definert i aktøranalysen, en aktivitet som også ble høyt prioritert. Kommunen hadde allerede lagt til grunn at innsatsen deres skulle settes inn mot Stortinget, regjeringen og partiapparatene, og i liten eller ingen grad mot militære aktører. Aktøranalysen var en prosess i strategiarbeidet som hadde til hensikt å avklare hvilke *personer* i stortingsgruppene og partiapparatene kampanjearbeidet skulle rettes mot. I analysen ble både de formelle og uformelle maktforholdene innenfor partiene og på Stortinget analysert, spesielt i forhold til forsvarssaker. Det viste seg at det ikke nødvendigvis var de antatt selvfølgelige representantene i forsvarskomiteen som var de viktigste. Aktøranalysen, som i stor grad ble støttet av Helland og partnere, endte ut i en liste på 53 personer innenfor de politiske miljøene som ble ansett som sentrale i forhold til spørsmålet om Andøya flystasjons fremtid. Fra kommunens side ble disse personene prioritert i det videre arbeidet.

Et siste hovedområde Helland og partnere støttet kommunen i var sparring, kritiske korrektiver og medietrening.¹⁴² Det ble fokusert relativt mye på riktig fremferd i kombinasjon med den valgte argumentasjonen. Dette innbefattet en offensiv og positiv holdning til saken i alle sammenhenger, det være seg i møter med media, stortingsrepresentanter, ansatte og andre involverte, en fremferd som kommunen så ut til å lykkes med.¹⁴³ Gjennomgang av brev, presentasjoner og annet stoff som skulle benyttes, ble også utført med kritiske øyne for å sikre innholdet opp mot målsetninger og argumentasjon.

---

¹⁴¹ Dekkes under kapittel 4.12

¹⁴² Helland og partnere as (2000)

¹⁴³ Se blant annet Andøyposten 20.06.2000. – *Skulle ønske flere var som Andøy*. Jørn Aune. Her peker statssekretær Audun Tron fra Kommunal- og regionaldepartementet nettopp på den positive stå på-viljen som kommunen viser i omstillingsarbeidet

Semco gjennomførte, med grunnlag i Forsvarets egne tall, en uavhengig analyse av de økonomiske aspektene ved en eventuell flytting og nedleggelse. Å skaffe Forsvarets eget tallmateriale var ikke uten utfordringer, men tallene ble etter påtrykk mot sentrale myndigheter frigitt til Andøy kommune for bruk i den nevnte analysen. Parallelt fikk Andøy kommune tilgang til Andøya flystasjons kommentarer til de sentrale delutredningene til FS 2000.¹⁴⁴ Disse kommentarene, inkludert tallmateriale, inngikk i arbeidsgrunnlaget og ble derfor med i de vurderingene og konklusjonene som prosessen endte opp med. Semco satte samtidig egne krav til utredningene. Kommunen måtte forholde seg til de tallene og konklusjonene som fremgikk av de analysene Semco foretok.¹⁴⁵ Firmaet ville ikke bearbeide tallene slik at de fremstod som mer positive enn det var faglig grunnlag for. Dette betydde i praksis at kommunen gjennom egne utredninger kunne få konklusjoner som ikke var ønskelig i forhold til de målsetninger som lå til grunn, en risiko som ordføreren selv uttrykker var kalkulert.¹⁴⁶ I rapporten ble Forsvarets metoder og vurderinger imøtegått, og den ble derfor et sentralt grunnlag for kommunens argumentasjon.¹⁴⁷

4.7 Påvirkningsarbeidet - kontaktmønster

Påvirkningsarbeidet gjenspeilte seg i kontakt- og møtestrukturen mellom de kommunale representantene og sentrale politikere. Gjennom aktøranalysen ble det synliggjort 53 møtepunkter for kommunen, siden dette var det antallet sentrale politikere som hadde blitt definert som sentrale for beslutningen. Den første runden med disse ble om mulig gjennomført lokalt på Andøya, i tillegg til utsendelse av informasjon til utvalgte mottakere. Som nevnt var målet med denne prosessen å etablere en bedret faktakunnskap. Formannskapssekretærens oppgave med å fange opp interessefeltene og spørsmålene til den enkelte representant ble benyttet og spesielt vektlagt i andre runde med den enkelte.¹⁴⁸ Eksempler på dette var fremleggelser og diskusjoner med representanter for Sosialistisk Venstreparti og Venstre, hvor det ble fokusert mer på miljøovervåking som et hovedpoeng for fortsatt tilstedeværelse av Orion på Andøya. Overfor representanter for partiene Høyre og Fremskrittspartiet ble forsvarpolitikk i større grad vektlagt, mens økonomi var relevant for alle parter. Det ble videre tatt flere initiativer for å få hele forsvarskomiteen til Andøya, noe som ikke lyktes.¹⁴⁹ Imidlertid var stort sett alle

---

¹⁴⁴ Andøy kommune (2001)

¹⁴⁵ Gunnar Pedersen er cand. econ og ansatt i Semco, og foretok analysene for Andøy kommune

¹⁴⁶ Solsvik (2008)

¹⁴⁷ Pedersen (2000)

¹⁴⁸ Solsvik (2008)

¹⁴⁹ Andøyposten, 12.09.2000. *Har invitert forsvarsministeren*

innom enkeltvis én eller flere ganger i løpet av perioden. Den etter hvert faste besøksrunden med tilhørende informasjon ble koordinert mellom de forskjellige lokale aktørene. De faste agendapunktene var omvisning og orientering på og om Andøya flystasjon og 333-skvadronen, og inkluderte også etterretningstjenesten, skytefeltet i Andfjorden¹⁵⁰ og Norsk Romsenters avdeling på stedet. I den andre runden oppsøkte forsvarsutvalget og andre lokale politikere i større grad de sentrale politikerne med korte fremleggelsler i Oslo. Enkelte av de sentrale politikerne hadde for øvrig to eller flere besøk til Andøya.¹⁵¹

4.8 Andøya flystasjons rolle

På den andre siden av gjerdet ble det også arbeidet mye med samme sak, om enn i en annen form og med andre oppgaver. Flystasjonen fikk konkrete oppdrag i forbindelse med de sentrale utredningene, og hadde i tillegg tidligere gjort relativt mye arbeid i forbindelse med kompakt stasjon.¹⁵² Konkret ble stasjonen i denne perioden pålagt å utrede og kommentere sentrale vurderinger og høsten 2000, i samarbeid med Bodø Hovedflystasjon, å utrede mulige løsninger ved en eventuell flytting av 333-skvadronen.¹⁵³ Flystasjonen la ned et stort arbeid for å imøtegå de sentrale vurderingene, og med en rekke innsigelser til både tallgrunnlag og faktiske forhold.¹⁵⁴ Samarbeidet ble håndtert på en ryddig måte mellom stasjonene, i tråd med de avtalte retningslinjer.¹⁵⁵ Det ble lagt vekt på å opptre ryddig og lojalt overfor både Bodø hovedflystasjon og deres ansatte og overfor sentrale militære myndigheter. Det er i denne sammenhengen verdt å nevne at stasjonssjefen i Bodø hadde vært stasjonssjef på Andøya frem til 1999, og gjennom dette hadde vært ansvarlig for utredningene om kompakt stasjon.¹⁵⁶ Flystasjonen avga i tillegg to personer til det sentrale arbeidet i etterkant av fremleggelsen av FS 2000. En av dem arbeidet direkte med spørsmål angående Andøya flystasjon, mens den andre deltok i andre utredninger.¹⁵⁷

Andøya flystasjons ledelse var på et tidlig tidspunkt kjent med at Andøya flystasjon var en av flere stasjoner som var under lupen, og kunne bli foreslått nedlagt. Sjefen på flystasjonen hadde imidlertid ikke løpende og inngående kjennskap til de endelige vurderingene i Forsvarsstudien.

---

¹⁵⁰ Nordic Sea Test Range (NSTR) ble opprettet som et datterselskap til Norsk Romsenter, og opprettelsen var etter initiativ og støtte fra forsvarsminister Jørgen Kosmo

¹⁵¹ Dette gjaldt blant annet Hans J Røsjorde (Frp) og Ingvald Godal (H)

¹⁵² Forsvarets overkommando, Luftforsvarsstaben (1998)

¹⁵³ Forsvarets overkommando, Ledelsen (2000a) og (2000b)

¹⁵⁴ Andøy kommune (2001)

¹⁵⁵ Pettersen (2008)

¹⁵⁶ Kjell Nordby var stasjonssjef i Bodø. Han overtok etter Thomas Colin Archer, som ble Generalinspektør for Luftforsvaret høsten 2000

Antakelsen om at stasjonen fortsatt var til vurdering (gul) lå til grunn da han reiste til Oslo for å delta på den sentrale fremleggelsen av innstillingen den 21. juni 2000.¹⁵⁸ I ettertid har det vist seg at andre personer lokalt på flystasjonen hadde kjennskap til den endelige innstillingen.¹⁵⁹ Stasjonssjefen orienterte de ansatte dagen etterpå. En av de ansatte reiste seg etter fremleggelsen, brettet demonstrativt opp armene og sa at dette ikke var avgjort, og at alle burde arbeide for en positiv løsning. Dette gav i følge stasjonssjefen inspirasjon, og snudde på mange måter en negativ situasjon til noe positivt.¹⁶⁰ Ønsket om og viljen til å arbeide for et annet resultat var sterk. Denne påstanden kan underbygges på flere måter. For det første leverte stasjonen et bedre resultat på flere områder dette og det påfølgende året. Dette gjaldt både operativitet, gjennom produksjon og gjennomføring av operativ flyging, og økonomisk resultat. Stasjonen ble utpekt som beste stasjon i Luftforsvaret på grunnlag av det arbeidet som ble utført i 2000, et synlig bevis på at innsatsen og kampviljen var til stede.¹⁶¹ Det lokale arbeidet med kompakt stasjon fortsatte også, konkretisert gjennom flyttingen av hoverkvarteret fra Skarsteindalen til flystasjonen.¹⁶² Forsvarsminister Bjørn Tore Godal kommenterte blant annet stasjonens effektive drift og evne til omstilling da han besøkte Andenes etter fremleggelsen av proposisjonen i februar 2001.¹⁶³

En virkning av denne innsatsen var at mange arbeidet langt i overkant av hva som var normalt i denne perioden. Hauge (2008) peker på at aksjonen i denne perioden førte til et sterkt samhold og for mange utløste positiv energi, da alle arbeidet mot en felles sak, flystasjonens overlevelse.¹⁶⁴ Perioden ble også preget av et sterkt indre samhold blant de ansatte, med god støtte mellom kolleger. Samholdet gikk både horisontalt mellom kolleger og vertikalt mellom ledelse og ansatte, og dette bidro sterkt til en felles innsats over tid.¹⁶⁵ Det kollektive samholdet holdt seg like sterkt helt til kampen var vunnet. Hauge påpeker også at Andøya var et av stedene det ikke var nødvendig å sette inn egne tiltak i forhold til helse, miljø og sikkerhetsarbeidet i

---

¹⁵⁷ Forsvarsdepartementet (2000b) og Andøyposten 31.08.2000. Disse personene var Roy Fransplass og Frode Flølo

¹⁵⁸ Pettersen (2008). Fargekodene grønn, gul og rød ble brukt for å visualisere stasjonenes status i anbefalingen fra Forsvarsstudie 2000. Vinje (2008) legger til grunn at Andøya over tid var diskutert i Luftforsvarets ledergruppe som en av de mer sannsynlige nedleggingskandidatene

¹⁵⁹ Stave (2008)

¹⁶⁰ Pettersen (2008)

¹⁶¹ Web j. Luftforsvaret gjennomfører etter visse kriterier en årlig vurdering av alle sine stasjoner, og utpeker en stasjon som den beste hvert år. Kriteriene er: Strategiarbeid og løsning av oppdrag, økonomi, samarbeidsevne og verdier

¹⁶² Andøyposten 09.01.2001. *Flytting gir innsparing*. Alf Ragnar Olsen

¹⁶³ Andøyposten 24.02.2001. *Spenstig debatt med Godal på folkemøtet*. Alf Ragnar Olsen

¹⁶⁴ Hauge (2008)

¹⁶⁵ Pettersen (2008), Stave (2008) og Hauge (2008)

omstillingsprosessen. I etterkant kom nye utfordringer i form av krav til personellreduksjoner, som førte til interne diskusjoner og drakamp om stillinger.¹⁶⁶ Samtidig blir det påpekt at arbeidsmengde og press i etterkant utløste problemstillinger for enkelte ansatte.¹⁶⁷

Samarbeidet mellom ledelse og fagorganisasjonene, som blir beskrevet å ha vært godt i årene før 2000, ble enda tettere i perioden. Det ble prioritert og ansett som svært viktig å fremstå samlet og med en stemme utad, noe det ble arbeidet mye med internt.¹⁶⁸ Det lokale organisasjonsforumet hadde også relativt hyppige møter og diskuterte den løpende utviklingen og sakene og utredningene som fant sted lokalt, eller var til høring fra sentrale militære parter.¹⁶⁹

Det var særlig ett forhold blant fagorganisasjonene som skilte seg ut som mer sentralt og viktig i den overordnede prosessen.¹⁷⁰ Den lokale avdelingen av Fellesforbundet på flystasjonen la ned mye arbeid for å påvirke sentrale aktører i egen organisasjon, både direkte og gjennom andre kanaler. Etter et intenst arbeid ble det på fylkesplan oppnådd enighet i Fellesforbundet om å støtte opprettholdelsen av Andøya flystasjon.¹⁷¹ Dette var på ingen måte en selvfølge, da Fellesforbundet i Bodø og regionalt kunne ha valgt å støtte flytteplanene. Det ble samtidig lagt trykk fra fagbevegelsen overfor den politiske ledelsen i Bodø for å unngå en kamp mellom kommunene og stasjonene,¹⁷² for øvrig noe ordføreren i Andøy også arbeidet med. Enighet på fylkesnivå var helt nødvendig for at Fellesforbundet sentralt, og dermed også LO, kunne tone flagg i saken, noe som skjedde da Yngve Hågensen besøkte Andøya 21. november 2000. Foranledningen var Fellesforbundets leder Kjell Bjørndalens deltakelse under regionstyret i Fellesforbundet, som ble gjennomført på Bleik i juli 2000. Her fikk Bjørndalen tydelige signaler med seg tilbake om saken fra Andøy kommune, flystasjonen og LO i Nordland. Hågensens besøk i november ble, i likhet med aksjonen ”Slå ring om Orion”, en massemønstring, om enn i noe mindre målestokk. Etter omvisninger og briefinger ved flystasjonen ble det gjennomført fakkeltog og folkemøte i idrettshallen med flere taler og andre innslag. På mange måter ble dette en koordinert og velressigert gjennomføring som etter fleres mening var en sentral hendelse for å påvirke regjeringspartiet gjennom fagbevegelsen. Både Bjørndalen og Hågensen var medlemmer

---

¹⁶⁶ Hauge (2008)

¹⁶⁷ Pettersen (2008)

¹⁶⁸ Westjord (2008)

¹⁶⁹ Stave (2008)

¹⁷⁰ Stave (2008) og Westjord (2008)

¹⁷¹ Westjord (2008) og Andøyposten 08.07.2000. *Fellesforbundet vil ikke flytte Orion*. Alf Ragnar Olsen

¹⁷² Westjord (2008). Ordføreren i Bodø var fra Arbeiderpartiet

av sentralstyret i Arbeiderpartiet, og Hågensens posisjon som LO-leder var av stor politisk betydning.¹⁷³

Organisasjonene for øvrig gjennomføre egne interne prosesser overfor sine regionale og sentrale ledd, og ikke minst mot egne medlemmer lokalt. LO-organisasjonen Norges Offisersforbund (NOF) støttet på samme måte Andøy fra sentralt hold, mens Befalets fellesorganisasjon (BFO) hadde fristilt sine lokalforeninger i saken.¹⁷⁴ NOF opprettet en egen informasjonskanal på Internett, hvor all informasjon fra lokalavisen om sakens gang ble referert og dermed var offentlig tilgjengelig også for andre enn Andøypostens lesere. Internett var for øvrig også en informasjonskanal kommunen benyttet.

4.9 Det "uorganiserte" arbeidet – koordinert og timet

Etter hvert ble det tatt flere initiativ lokalt for å støtte kampen mot nedleggelse. Det som fikk størst oppslutning, og som skapte mye blest utenfor kommunen, var aksjonen "Slå ring om Orion". Initiativtakerne, som var de lokale foreningene av Lions og Rotary, klarte å mobilisere mer enn tre tusen personer til en markering på flystasjonen, en aksjon som ble dekket av både TV 2, NRK og andre riksmidia.¹⁷⁵ Det ble lagt ned et stort arbeid i å få i stand markeringen, som ble gjennomført i samarbeid med flystasjonen og kommunen. Sistnevnte koordinerte alle taler, innlegg og appeller. Det var viktig å vise befolkningens støtte til arbeidet som pågikk for å redde flystasjonen, og samtidig synliggjøre for omverdenen at denne saken berørte og engasjerte en stor del av lokalbefolkningen.

Det nevnte fakkeltog med Yngve Hågensen i spissen var den andre, store lokale aksjonen hvor lokalbefolkningen deltok aktivt. Nærmere seks hundre personer stilte opp, inkludert skolekorpsset i front av fakkeltoget. Begge aksjonene var godt forhåndskordinert lokalt mellom de forskjellige ansvarlige, slik at de skulle fremstå best mulig. Tidspunktene ble avstemt, slik at de ikke skulle komme for nær hverandre i tid. Videre ble det i begge tilfeller gjennomført godt forberedte taler fra kommunens side. Totalt sett vakte det lokale engasjementet oppsikt utover

---

¹⁷³ Wittrup (2007). s. 65 ff. I denne oppgaven legges det til grunn tre forhold som viktige i forhold til beslutningene, hvorav det faglig-politiske samarbeidet ble vurdert å være mest sentralt

¹⁷⁴ Befalets Fellesorganisasjon er tilsluttet Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

¹⁷⁵ Andøyposten 26.10.2000. Avisen inneholder flere artikler vedrørende aksjonen. Folkeaksjonen fant sted 25.10.2000

det som var forventet i en slik sak, og dette ble kommentert av flere av de besøkende beslutningstakerne og media.

4.10 Samarbeidet mellom kommunen og flystasjonen

Samarbeidet mellom flystasjonens ledelse og kommunen økte betraktelig i løpet av denne perioden. Den gjensidige avhengigheten og den overordnede felles målsetningen var den drivende faktoren. Både ordføreren og stasjonssjefen påpeker samtidig viktigheten av ryddighet i dette samarbeidet.¹⁷⁶ Stasjonssjefens rolle som militær sjef i en hierarkisk organisasjon, med pålegg fra regionale og sentrale militære myndigheter, begrenset hans muligheter til å støtte kommunen. Samtidig fikk han ved flere anledninger relativt tydelige signaler fra sine sjefer at de ikke så det lokale samarbeidet som en problemstilling som rokket ved hans funksjon som lokal militær sjef.¹⁷⁷ Problemstillingen ble tatt opp til diskusjon, og begge parter så fordelene av å organisere et godt samarbeid med en tydelig rolleavklaring i forhold til hverandres oppgaver og gjøremål, noe som i følge dem ble resultatet. Stasjonssjefen uttrykker at den eneste utfordringen var at ordføreren etter hvert fikk så god innsikt og ble så dreven at han til dels beveget seg over på flystasjonens domene i sin informasjon og argumentasjon. Sett i ettertid uttrykker imidlertid begge at rolleavklaringen de foretok både styrket selve saken, og forenklet samarbeidet dem i mellom.

Ordføreren hadde for øvrig et utspill i media om det han mente var mangel på en slik avklaring. Saken gjaldt stasjonssjefen ved Bardufoss flystasjon, brigader Tore Morten Arestøl, som uttalte at det burde utarbeides en motmelding til FS 2000. Ordføreren mente at uttalelsen brøt med de spillereglene forsvarssjefen hadde lagt til grunn.¹⁷⁸ Utspillet til ordføreren må ses i lys av ønsket om like vilkår for alle kommuner som arbeidet med FS 2000 og Forsvarets virksomhet, og samtidig stadfeste at deres samarbeid med flystasjonen ble gjennomført i henhold til retningslinjene forsvarssjefen hadde gitt. Det er verdt å nevne at Bardufoss var den konkurrerende part under den forrige lokaliseringkampen, og at samme stasjonssjef også den gangen hadde inntatt en aktiv rolle.¹⁷⁹

---

¹⁷⁶ Pettersen (2008) og Solsvik (2008)

¹⁷⁷ Pettersen (2008)

¹⁷⁸ Andøyposten 05.08.2000. *Solsvik ber forsvarssjefen gripe inn mot Bardufoss-sjef*. Alf Ragnar Olsen

¹⁷⁹ Vinje (2008). Med henvisning til kampen om Luftvernet på 1990-tallet

Sentralt i samarbeidet var informasjonsflyten. Som nevnt ble Forsvarsutvalget en kjerne i og ikke minst et koordinasjonspunkt for alt arbeid i denne saken. Informasjon om aktiviteter, som i perioden var preget av besøk, gikk begge veier. Det samme gjaldt i utrednings- og planleggingsarbeidet. Kommunen fikk tilgang til flystasjonens kommentarer til de sentrale delutredningene høsten 2000. Disse kommentarene dannet også grunnlaget for et brev kommunen sendte til forsvarsministeren i januar 2001.¹⁸⁰ Her ble sprikene mellom de sentrale og de lokale utredningene i Forsvaret påpekt og kommentert, og ordføreren bad om å få møte ministeren for å diskutere saken. Tilgangen på informasjon fra flystasjonen ble viktig for kommunen i arbeidet overfor sentrale aktører.

Møtepunktene for kommunen og flystasjonens ledelse ble fra sommeren 2000 mange, ikke minst på grunn av alle besøkene til Andøya. Det ble mange muligheter til å utveksle informasjon, meninger og synspunkter, noe som også utviklet de personlige relasjonene og samarbeidet. Flystasjonens personell bistod videre kommunen i utviklingen og gjennomgangen av forslagene til informasjon og argumentasjon for flystasjonens fortsatte overlevelse.¹⁸¹ På denne måten sikret kommunen seg at det som ble fremlagt og argumentert for var faglig velfundert og ikke uten videre kunne imøtegås og på den måten svekke kommunens troverdighet.

Selv om Ikkevold-saken tidlig på 1980-tallet hadde avdekket etterretningstjenestens tilstedeværelse på Andøya, var dette en virksomhet som fortsatt på slutten av 1990-tallet i liten grad ble omtalt offentlig.¹⁸² Det ble tidlig klart for kommunen at Forsvarets Stasjon Andøya (FSTA), som samarbeidet nært med 333-skvadronen, kunne bli et sentralt punkt i argumentasjonen for Andøya flystasjon, noe det i stor grad også ble.¹⁸³ Slik informasjon ble også benyttet av sentrale politikere, blant annet i forbindelse med kommunevalgkampen i 1999.¹⁸⁴ Utfordringen for kommunen ble å kunne benytte sensitiv informasjon på en måte som fremmet og ikke skadet kommunens arbeid. I første omgang brukte Andøya flystasjon dette argumentet internt i sine utredninger og kommentarer til de sentrale utredningene. Dette var avklart med etterretningstjenesten. Andøy kommune så det imidlertid som nødvendig å kunne benytte denne informasjonen også offentlig, spesielt overfor beslutningstakere. Tillatelse til å bruke denne

---

¹⁸⁰ Andøy kommune (2001). Brev til forsvarsminister Bjørn Tore Godal, 05.01.01

¹⁸¹ Solsvik (2008) og Pettersen (2008)

¹⁸² Se for eksempel sakene og domsavsigelsene omtalt i Rettstidende (Rt) 1986, s. 536 og Rt. 1987, s. 950

¹⁸³ Se blant annet Andøyposten 10.06.1999. *Forsvaret skal utrede flystasjonens fremtid*. Jørn Aune, og Andøyposten 23.06.2000. – *Tror flystasjonen består. Hovengen mener koblingen mot etjenesten blir viktig*. Alf Ragnar Olsen

informasjonen, som i en informasjonsfolder fra Andøy kommune, ble gitt av etterretningstjenesten sentralt.¹⁸⁵

4.11 Medias rolle

Lokalpressen, representert ved avisen Andøyposten, inntok tidlig en aktiv posisjon i denne prosessen. Dette representerte ikke noe brudd, heller en kontinuitet i avisens historie. Avisen hadde et tydelig og sterkt fokus på saken gjennom hele perioden. Andøyposten talte kommunens og flystasjonens sak, noe som ikke er unaturlig for en lokalavis.¹⁸⁶ Samtidig uttrykker redaktøren at avisen kunne gått mye lenger i støtten av saken. Han mener derfor at deknningen verken var sensasjonspreget eller unyansert. Rollen var både som formidler og som lokalsamfunnets talerør.

Antallet oppslag om Andøya flystasjon hadde et relativt stabilt nivå frem til år 2000. De foregående år var 8, 21 og 14 oppslag i henholdsvis 1997, 1998 og 1999, mens det i 2000 var til sammen 63 innslag om Andøya flystasjon i en eller annen form.¹⁸⁷ I perioder var det daglige intervjuer, reportasjer og kommentarer. Sett i forhold til avisens totale utgivelser på ca. 144 årlig, og med tre ukentlige utgivelser, synes dette å være et høyt tall. Avisen dekket i perioden alle besøk av interesse for saken, de reiser som ble gjennomført til hovedstaden av lokale politikere, og beskrev i stor grad utviklingen av saken. Lokalt var avisen den viktigste informasjonsbæreren om situasjonsutviklingen, da det ikke var andre medier som rakk så mange av innbyggerne.

Redaktøren hadde gode kilder sentralt i Luftforsvaret og i Forsvarsdepartementet.¹⁸⁸ Dette var synlig både gjennom hva det ble skrevet om, i kommentarer fra andre kilder og gjennom intervju med redaktøren.¹⁸⁹ Det var videre som nevnt tett kontakt mellom avisen og viktige lokale sivile og militære aktører, både i forkant av og under aksjonsperioden. Forholdene ble imidlertid ikke oppfattet som anstrengt eller spesielt problematisk, da kontakten ikke berørte gradert informasjon. Avisen fikk på denne måte tilgang til viktig informasjon, og kunne være med å bære denne videre og til dels sette dagsorden. Et eksempel på dette var diskusjonen rundt 333-skvadronens beredskap, hvor Andøyposten over tid fikk frem nyanser i begrunnelsen for

---

¹⁸⁴ Andøyposten 19.08.1999. - *Vær best-og dere får jobben*, og *Venstre-møte om Forsvaret*. Alf Ragnar Olsen

¹⁸⁵ Andøy kommune (2000a) og Solsvik (2008)

¹⁸⁶ Aune (2008)

¹⁸⁷ Tallene bygger på gjennomgang av alle avisene i de nevnte årgangene

¹⁸⁸ Aune (2008)

nedleggelsen av denne.¹⁹⁰ Denne saken førte til kritikk av Andøyposten fra Forsvaret side, fremført av general Åge Hamang, kommandør for luftstridskreftene i Nord-Norge. Han fremholdt avisens manglende nyansering av en komplisert sak i jakten på oppslag.¹⁹¹

Avisen ble lest av mange, også utenfor Andøy. Ordføreren opplevde mange ganger at sentrale aktører var kjent med det som var skrevet i lokalavisen. Stasjonssjefen uttrykker fordelene med det tette og gode samarbeidet med lokalavisen og redaktøren. Det var toveisforhold som begge parter dro nytte av, gjennom den enes mulighet til å komme ut med informasjon og meninger, og den andres tilgang til sentrale kilder og relevant stoff.

NRK Nordland var tidlig ute med rykter om et mulig forslag om flytting av 333-skvadronen fra Andøya til Bodø. NRK laget i tillegg en egen reportasje i serien Brennpunkt, hvor det ble fremholdt at Andøya flystasjon ville bli foreslått nedlagt. Reportasjen viste tomme gater som et bilde på en mulig fremtidig situasjon. Denne reportasjen ble sendt 25. april 2000, to måneder før fremleggelsen av Forsvarsstudie 2000, og vinklingen var mot de eventuelle konsekvenser av en slik beslutning. De lokale kommentarene var relativt nøytrale i den forstand at det ikke kom frem nye momenter som ikke allerede var kjent.¹⁹² Den regionale pressen, representert med Vesterålen (Sortland), Harstad Tidende (Harstad) og Nordlys (Tromsø) gav også etter hvert en relativt bred dekning av saken. NRK hadde reportasje fra folkemønstringen "Slå ring om Orion", en massemønstring som også ble dekket av TV2-nyhetene. Riksavisene hadde mange oppslag om prosessen rundt Forsvarsstudien, hvorav enkelte også omfattet Andøya flystasjon. I etterkant av at proposisjonen var fremlagt i februar 2000, foregikk det i Aftenposten og Dagbladet en debatt omkring årsakene til at Andøya flystasjon ikke ble nedlagt.

I tillegg til at aksjonen hadde god tilgang til lokalavisen, ble media også benyttet i andre former. Kommunen abonnerte på presseklipp om alt som ble skrevet i norske media om Andøy og Andøya flystasjon i perioden høsten 1999 til sommeren 2001, et abonnement som var relativt kostbart, men som gav særs viktig informasjon om hvordan saken ble forstått av andre. Videre

---

¹⁸⁹ Vinje (2008), Solsvik (2008)

¹⁹⁰ Vinje (2008), og intervju med Vinje i Andøyposten 16.07.1998

¹⁹¹ Andøyposten 17.10.1998. *Hamang irritert på Andøyposten*. Innlegget var hentet fra FKNNytt, som var et informasjonsblad for Forsvarskommando Nord-Norge lokalisert på Reitan, nær Bodø

¹⁹² Andøyposten 27.04.2000. *Solsvik inviterer partilederne til Andøy*. Jørn Aune

gav dette kommunen muligheter til å engasjere seg i diskusjoner der hvor dette ble ansett formålstjenelig. Dette spesielt i en tidlig fase, da kommunen aktivt søkte å få kjennskap til kunnskapen om Andøy og Andøya flystasjon.

4.12 Kommunens argumentasjon i aksjonen

Kommunen valgte to noe ulike tilnærminger til påvirkningen av de definerte aktørene: Informasjon og argumentasjon. Generelt kan den benyttede argumentasjonen deles inn i tre saksområder: Sikkerhetspolitiske- og forsvarsfaglige argumenter; forsvarsøkonomiske argumenter og lønnsomhetsbetraktninger; og til dels lokale samfunnsøkonomiske og distriktspolitiske argumenter, selv om det siste forholdet var svært nedtonet i aksjonen. Siden Forsvarsstudien forholdt seg til et antatt bevilgningsnivå og ikke et definert ambisjonsnivå som i tidligere studier, ble debatten om økonomi og tall sterkt fremtredende. Andøy kommune søkte å holde seg strengt til en militærfaglig og militærøkonomisk argumentasjon. I dette lå det et ønske om å møte motstanderen (Forsvaret) på hjemmebane. Ordførerens fremleggelse for kommunestyret 26. juli 2000 beskriver blant annet dette forholdet:

Vårt arbeid i tiden fram mot beslutningene i Stortinget, sannsynligvis i løpet av våren 2001, vil være å gi beslutningstakerne sakelig faktaopplysninger om Andøya flystasjon. Vi vil fremheve at fortsatt drift av Andøya flystasjon er rett både i forhold til å produsere en best mulig forsvarsevne og økonomisk sett både for forsvaret spesielt og for samfunnet generelt. Vi vil legge fram selvstendige og helhetlige beregninger og analyser av kostnader forbundet med forsvarssjefens forslag.¹⁹³

I den første fasen var det en viktig målsetning å berede grunnen for en senere fase to. Dette ble gjort ved å gjennomføre den nevnte informasjonskampanjen, hvor hensikten var å øke kunnskapen om Andøya, flystasjonen og 333-skvadronens oppdrag, gjøremål og muligheter. I tillegg var det sentralt å skape forståelse for de sammenhenger og synergier det var mellom de militære primæroppgavene og andre virksomheter på stedet. Dette gjaldt i særlig grad etterretningstjenestens virksomhet, men også det militære skytefeltet i Andfjorden og Norsk Romsenters aktiviteter. I denne fasen var det viktig å ikke bli *oppfattet* som argumenterende, en

målsetning som i enkelte sammenhenger var vanskelig å oppnå.¹⁹⁴ Forsvarsutvalget la stor vekt på at all kommunikasjon skulle baseres på et faktisk grunnlag, slik at kampanjens troverdighet ikke skulle kunne settes på prøve. Dette medførte blant annet at informasjon som det eventuelt hersket tvil om ikke ble benyttet.¹⁹⁵ Kommunen ville ikke risikere en debatt om fakta, som kunne avspore det vesentlige i debatten. Det ble derfor ansett viktig å fremstå informativ, troverdig og faktabasert, og ikke virke påtrengende eller belærende i fremstillingen. I en senere fase ble det i større grad åpnet for å fremstille informasjonen i en mer argumentativ form, basert på Forsvarets og kommunens informasjonsgrunnlag og utredninger. Det utarbeidede faktabladet pekte, sammen med kommunikasjonsplattformen, på det som kommunen anså som de viktigste faktiske forholdene i kommunikasjonen med beslutningstakerne i en tidlig fase.¹⁹⁶

Det forsvars- og sikkerhetspolitiske grunnlaget for argumentasjonen ble hentet fra Forsvarets hovedoppgaver, hvor etterretning og overvåkingen som grunnlag for løsning av alle de nasjonale oppgavene ble vektlagt, ikke minst sett i forhold til målsetningen om en tydelig reduksjon av styrkene. Argumentet var at betydningen av etterretning og overvåking ville øke.¹⁹⁷ Dette var en viktig del av det forsvarsmessige grunnlaget for 333-skvadronens eksistens. Økningen ble også sett i sammenheng med de sivile oppgavene som tillå skvadronen gjennom kystvaktoppdrag og miljøovervåking. I tillegg ble det vist til og argumentert ut fra Sårbarhetsutvalgets arbeid, som ble lagt frem i samme periode som Forsvarsstudien og utredningen fra Forsvarspolitisk utvalg.¹⁹⁸

De lokale argumentene var for det første avstanden til operasjonsområdet, og de operative konsekvensene en eventuell flytting ville få for skvadronens effektive operasjonstid i de primære operasjonsområdene i Barentshavet.¹⁹⁹ En beregning viste at den aktive overvåkingen i operasjonsområdet ville reduseres med 1,5 timer pr. flytokt, vurdert til 2 måneders overvåkingstid på årsbasis, en tydelig operativ reduksjon.²⁰⁰ Denne operative reduksjonen ville

---

¹⁹³ Andøyposten 28.06.2000. *Fortsatt ingen tall fra Forsvaret*. Jørn Aune. Se også Andøyposten 10.10.2000. *Andøya flystasjon – hva er saken*. Jonni Helge Solsvik, hvor ordføreren går gjennom saken sett fra Andøy kommunes side

¹⁹⁴ Solsvik (2008)

¹⁹⁵ Solsvik (2008)

¹⁹⁶ Andøy kommune (2000a) og Helland og partnere (2000)

¹⁹⁷ Andøy kommune (2000a)

¹⁹⁸ Justisdepartementet (2000)

¹⁹⁹ 333-skvadronen har i hovedsak sitt nasjonale operasjonsområde i området mellom Nordkapp, Svalbard og Novaja Zemlja

²⁰⁰ Andøy kommune (2000b). Forsvaret la i sine beregninger til grunn et tap av operasjonstid på ca. 1 time. Forsvarsdepartementet (2000b), s. 45

øke hvis forslaget om en reduksjon fra 6 til 4 fly skulle blitt valgt, noe som også ble fremlagt som et poeng. Samtidig ble det pekt på det historiske faktum at det var Nato og Forsvaret som hadde valgt plasseringen på Andøya, med bakgrunn i strategiske forhold.²⁰¹ Et annet operativt moment var det antatte kompetansetapet Forsvaret ville oppleve ved en flytting av aktiviteten. Som ett av flere relativt små og spesialiserte miljøer i Luftforsvaret ville manglende medflytting eller pendling til Bodø kunne svekke skvadronens operativitet, i det minste i en viss tid etter gjennomføringen.

På det sikkerhetspolitiske området ble forholdet til alliansen trukket inn, både Natos investeringer på flystasjonen over lang tid, forhåndslagringen av utstyr på stedet, og samarbeidet med USA på etterretningssiden.²⁰² Det forsvarsstrategiske forholdet til Nato og USA ble flere ganger brakt inn i debatten, blant annet av Kjell Alvheim, statssekretær i Bondevik I-regjeringen. Han påpekte USAs uttrykte ønske om fortsatt drift ved flystasjonen av strategiske årsaker.²⁰³ I forholdet til alliansen var det Atlanterhavskommandoen (SACLANT) som hadde det tetteste forholdet til flystasjonen, grunnet dennes maritime fokus.²⁰⁴ Men like viktig var nok etterretningssamarbeidet. Dette beredte også grunnen for et annet argument som senere blir stående som et av de mest brukte og sentrale i aksjonen: Etterretningstjenestens tilstedeværelse på Andøya og det tette samarbeidet mellom denne avdelingen og 333-skvadronen. Forholdet mellom disse to ble ikke tillagt vekt i Forsvarsstudien, men i de påfølgende utredningene ble det uttrykt behov for å utrede en flytting av etterretningstjenestens virksomhet, alternativt etablere graderte kommunikasjonskanaler mellom Bodø og Andøya.²⁰⁵ Det lå ingen realisme i flytting da forholdene ikke lå til rette for dette, og en kommunikasjon av nevnte art ble ikke sett på som noen god operativ løsning. Siden Forsvarets egne vurderinger kom så sent på banen, ble kommunens argument i stor grad enerådende på dette området.

Det andre hovedområdet i argumentasjonen var økonomi og lønnsomhetsbetraktninger, som også var hovedargumentet i Forsvarsstudien. Det lå ikke til grunn at flytting og nedleggelse ville

---

²⁰¹ Andøyposten 01.07.2000. *Forsvarsutvalg tviler på Forsvarets kompetanse*. Jørn Aune

²⁰² Forhåndslagringen ble avvirket i 2005

²⁰³ Andøyposten 19.08.1999. , i forbindelse med kommunevalgkampen samme år

²⁰⁴ Web k.SACLANT- Supreme Allied Commander Atlantic. En av Natos daværende hovedkommandoer, med det operative ansvaret for operasjoner i Atlanterhavet. Hovedsetet lå i Norfolk, Virginia i USA. Flystasjonen ble i sin tid bygget opp i et samarbeid mellom hovedkommandoene SACLANT og SACEUR (Supreme Allied Command Europe), med den førstnevnte som initiativtaker

²⁰⁵ Forsvarsdepartementet (2000b), s. 44 ff

lønne seg på kort sikt.²⁰⁶ I de påfølgende utredningene fremkom det imidlertid tall og argumenter som tilsa en tydelig lønnsomhet ved flytting, og en ulønnsomhet ved alternativet, som var kompakt stasjon. Dette var i henhold til såkalte nåverdiberegninger utregnet innenfor studiens tidshorisont.²⁰⁷ Andøy kommunes tall tilsa det motsatte, og dette forholdet ble også svært sentralt i argumentasjonen.²⁰⁸ Rapporten som Andøy kommune fikk utarbeidet, ble blant annet overlevert statssekretæren i Forsvarsdepartementet, og hovedmomentene ble fremlagt i andre runde med aktørene og distribuert i en egen informasjonsfolder, i tillegg til egne brev til alle partiledere sentralt.²⁰⁹

I særlig grad var det uenighet om saneringskostnader og antatte inntekter ved salg av eiendommer, hvor Forsvaret la til grunn at disse ville gå ut i null, mens kommunen ikke kunne se realismen i salgsinntekter i størrelsesorden 500 millioner kroner på Andenes, spesielt i en situasjon med nedleggelse og fraflytting.²¹⁰ Videre pekte kommunen på investeringskostnadene i Bodø, økte driftsutgifter for etterretningstjenesten, personellkostnader og flyttekostnader, og økt flyttimeproduksjon for å opprettholde operativ flytid i operasjonsområdet.²¹¹ Drøftingene om antall fly hadde også en økonomisk side, idet Forsvarets detaljerte utredninger av operative årsaker la til grunn at man burde beholde antallet fly, men ikke tok dette med i de økonomiske vurderingene i forbindelse med flytteforslaget.

Det siste hovedområdet for kommunen var argumentasjon om mulige lokale og distriktpolitiske konsekvenser av en flytting og nedleggelse. Helland og partnere påpekte for kommunen at dette var argumenter alle berørte kommuner kunne og sannsynligvis ville benytte. Vurderingen ble da at Andøya, selv om den var sterkt forsvarsavhengig, ville kunne drukne i en slik argumentasjon, og at dette ikke ville skape troverdighet og støtte. Likevel ble det fremført enkelte argumenter med en slik profil. Den siste plansjen som ble benyttet i forbindelse med orienteringer for besøkende, pekte på tre slike momenter:

- *Befolkningsgrunnlaget svekket med inntil 2.500 personer (direkte og indirekte)*
- *Stor betydning for lokalt og regionalt næringsliv*

---

²⁰⁶ Forsvarssjefen (2000), s. 22

²⁰⁷ Forsvarsdepartementet (2000b) s. 45

²⁰⁸ Pedersen (2000)

²⁰⁹ Andøy kommune (2000b)

²¹⁰ Andøyposten 21.12. 2000. – *Andøy har styrket sin stilling*. Reidun Skoge

²¹¹ Andøy kommune (2000b)

- *Svekket kommunalt tjenestetilbud*²¹²

Kommunen hadde som nevnt gjennomført egne utredninger på et tidligere tidspunkt, og det fantes også offentlige av samme art. Men i kommunikasjonsstrategien og under gjennomføringen av aksjonen fikk disse argumentene en beskjeden plass, fordi det ikke ble ansett formålstjenlig.

4.13 Delkonklusjon

Andøysamfunnet møtte en stor utfordring da Forsvarsstudie 2000 i juni 2000 konkretiserte det som lenge hadde versert som rykter: Forsvaret ønsket å legge ned Andøya flystasjon og flytte 333-skvadronen til Bodø hovedflystasjon. Ryktene hadde, med kommunens erfaringer fra tidligere prosesser og tilgangen til informasjon fra andre kilder, medført at kommunen hadde forberedt seg godt på innstillingen fra Forsvaret.

Allerede sommeren 1999 startet arbeidet frem mot det som ble en aksjon hele kommunen samlet seg om. Sentrale veivalg i organiseringen av kampanjen ble å etablere Forsvarsutvalget, en sterk og saksrettet kjernegruppe hvorfra all aktivitet ble styrt og koordinert, og konsulentstøtten i planleggings- og gjennomføringsarbeidet og for egne økonomiske utredninger. Videre var påvirkingsarbeidet godt planlagt, gjennom en egen analyse av aktuelle beslutningstakere og godt forberedte og koordinerte besøk. To masse-mønstre synliggjorde hele lokalsamfunnets deltakelse i aksjonen, og bidro til at aksjonen ble viet større oppmerksomhet på riksplan.

Samarbeidet med flystasjonen ble tett og styrket kampanjen vesentlig, spesielt i fremskaffelsen av informasjon og argumentasjon, hvor elementer som samarbeidet med etterretningstjenesten, innsikt i tallgrunnlag og forslaget om kompakt stasjon stod sentralt. Kommunens valg av sikkerhets- og militærpolitiske og militærøkonomiske momenter, og en klar understrykking av regional- og distriktspolitikk ble et viktig redskap i møte med de sentrale beslutningstakerne.

---

²¹² Andøy kommune (2000c), s. 10

5 Oppsummering og konklusjon

I dette kapittelet oppsummeres først planene og kampanjen omkring flystasjonens fremtid, med vekt på betydningen av historiske erfaringer samt kampanjens organisering og argumentasjon. Vi skal så se på kampanjen i et komparativt aksjonsdemokratisk perspektiv og ta opp noen sentrale utfordringer, spesielt knyttet til pressens uavhengighet og offiserkorpsets lojalitet. Kapittelet avsluttes med en drøfting av Andøya-aksjonens betydning, med et særlig øye til andre mulige årsaker til utfallet i 2001.

5.1 Oppsummering

Denne oppgaven har tatt for seg aksjonen Andøy kommune iverksatte for å forhindre at forslaget til Forsvarsstudie 2000 om nedleggelse av Andøya flystasjon ble vedtatt. I lys av aksjonen som demokratisk uttrykks- og påvirkningsform er denne hovedproblemstilling lagt til grunn:

Hvordan ble aksjonskampanjen mot nedleggelse av Andøya flystasjon organisert og gjennomført?

I tillegg kommer følgende delproblemstilling:

Hvilken betydning hadde kampanjen for Stortingets beslutning om å opprettholde flystasjonen?

For å forklare aksjonens omfang og form var det formålstjenlig å se på det historiske bakteppet fra midten av 1980-årene. Perioden var preget av kommunens økende avhengighet av flystasjonen som den viktigste garantisten for kommunens velferd og utvikling. Dette falt sammen med en gradvis nedbygging og omstillingen av de militære aktivitetene, som ble intensivert etter Murens fall. Basert på erfaringene fra denne perioden, spesielt kampanjen mot forflytning av Luftvernartilleribataljonen, bygde kommunen opp en kompetanse som var av stor betydning for den kommende aksjonen. Tiltroen til Forsvarets utredninger var lav, mens den mentale beredskapen var høy inn mot Forsvarsstudiets anbefaling om nedleggelse av flystasjonen fremlagt i juni 2000.

Planleggingen startet allerede sommeren 1999, basert på rykter som verserte og informasjon kommunen fikk tilgang til. Kommunestyret prioriterte personellmessige og betydelige økonomiske ressurser i mai 2000, og aksjonen fikk rimeligvis større kraft etter at Forsvarsstudie 2000 ble fremlagt i juni samme år. Aksjonen ble ledet av et lokalt forsvarsutvalg. Planleggingen og gjennomføringen fulgte strengt den valgte strategien, både i organiseringen og ikke minst i argumentasjonen som ble benyttet. Andøya flystasjon, med sin sterke lokale forankring, bidro til å gi aksjonen faglig tyngde. Hele kampanjen fikk et profesjonelt preg gjennom planleggings-, strategi- og utredningsstøtten fra to konsulentselskaper.

Kommunen gjennomførte en totrinns påvirkningskampanje gjennom nøktern og saklig formidling av informasjon og senere i større grad argumentasjon mot utvalgte personer i det sentrale politiske miljøet. Den første hadde som målsetning å bygge kunnskap blant beslutningstakerne om 333-skvadronens og flystasjonens oppgaver og gjøremål. Den andre fasen, som tok til senhøstes 2000, la mye større vekt på argumentasjon. Her trakk kommunen veksler på flere utredninger som ble foretatt hvor Forsvarets egne tall lå til grunn, men som viste andre konklusjoner vedrørende de økonomiske vurderingene rundt en flytting og nedleggelse. Et sentralt valg var å imøtegå Forsvarets argumentasjon ved å underkommunisere distriktpolitiske og i stor grad fremlegge sikkerhetspolitiske og forsvarsøkonomiske argumenter.

Regjeringens langtidsproposisjon for Forsvaret, som ble fremlagt i februar 2001, konkluderte med en fortsatt drift på Andøya flystasjon med en helhetlig politisk begrunnelse. Dette ble fulgt opp i innstillingen fra forsvarskomiteen, og Stortinget debatterte ikke en gang denne saken.

5.2 Aksjonsdemokrati – kjennetegn og utfordringer

Hvorfor aksjon?

Grunnlaget for aksjonen skyldtes kommunens og kommunepolitikken marginale rolle i den tradisjonelle beslutningsprosess i en sak som kunne få vidtrekkende lokale konsekvenser. Denne beskjedne innflytelse kan ses som et demokratisk underskudd, og utløste en kampanje overfor beslutningstakerne i fagbevegelsen, partiene og på Stortinget, også kalt kommunal lobbyisme. Det er en tradisjon for slik kommunal lobbyisme i lokaliseringssaker i Norge. En særlig årsak til denne aksjonen var behovet for å skaffe seg et mulighetsrom. Utredningene innad i Forsvaret ga små muligheter for direkte innsyn og påvirkning. Kommunen skaffet seg, gjennom egen innsats

og ressursbruk, tilgang til prosessen fram mot proposisjonen ble lagt frem og videre mot Stortingets behandling.

Aksjonen sett i et komparativt perspektiv

Hvordan kan så denne aksjonen beskrives og karakteriseres sett opp mot aksjonsdemokratiets generelle kjennetegn som beskrevet i kapittel 2? Aksjonen fremsto i en tydelig kollektiv form, i det den engasjerte store deler av lokalbefolkningen. Dette ble spesielt synliggjort gjennom aksjonen "Slå ring om Orion" og folkeaksjonen i forbindelse med LO-lederens besøk, men også gjennom det generelle engasjementet som lokalbefolkningen og de ansatte viste og uttrykte. Kampanjen var klart politisk motivert gjennom sin målsetning om å påvirke en politisk beslutningsprosess i en bestemt retning, i dette tilfellet opprettholdelse av Andøya flystasjon.

Aksjonen oppsto med grunnlag i en enkelt sak av stor betydning for en gruppe mennesker, i dette tilfellet Andøyas befolkning direkte og distriktet omkring indirekte. Det var derfor *en* særskilt sak som skapte aksjonen, og som lå til grunn for arbeidet. På den annen side var det folkevalgte aktører med ordfører i spissen som sto bak, ga mandat og nærmest fullfinansierte aksjonen, noe som bryter med normen for slike aksjoner. Kampanjen var på denne bakgrunn ikke en tradisjonell folkeaksjon. Samtidig hadde aksjonen overveldende støtte blant annet fra flystasjonens ledelse og ansatte, og fra frivillige organisasjoner.

Aksjoner har oftest et ad hoc-preg. Kan denne aksjonen sees som ad hoc? Både ja og nei. Organiseringen av arbeidet skjedde i stor grad på en måte som også tidligere hadde vært benyttet, men som ble reaktivisert spesielt under aksjonen, nemlig Forsvarsutvalget. En slik organisering kjennetegner også andre politiske aksjonsgrupper, for eksempel kampanjene mot EF/EU. Kampanjens varighet synliggjør tydelig en ad hoc-aksjon. Aksjonen døde raskt hen etter at beslutningen i Stortinget var fattet.

Forestillingen om "grasrotaksjoner" er heller ikke en sannhet uten modifikasjoner, da slike aksjoner i stor grad ledes og fremføres av personer med bred erfaring, gjerne politisk. Det samme forholdet understrekes av den strategiske prosessen i forkant og underveis, som ble støttet av

profesjonelle parter. Slik støtte er imidlertid mer enn norm i dagens samfunn enn det som lå til grunn i tidligere forskning.²¹³

Den indre organiseringen var sterk, spesielt etter at nødvendige politiske avklaringer hadde blitt gjennomført og Forsvarsutvalgets arbeid hadde blitt et tverrpolitisk anliggende i kommunen. Politikerne på tvers av alle partier fant i stor grad sammen om denne saken. Det skjedde derfor en nyorganisering for å møte den aktuelle trusselen, noe SVs inntreden i formannskapet også var et eksempel på. Den ytre organiseringen var klart løsere, men ble styrket utover i kampanjen, likevel uten at en formalisering av en ny organisasjon kom på plass. Det var saken som brakte de forskjellige lokale aktørene sammen og ikke en sterk organisering, selv om samarbeidet og samhandlingen økte betraktelig i perioden.

Utfordringer – uavhengighet og lojalitet

Vi skal her se med et kritisk blikk på opptredenen til viktige lokale aktører, med et særlig øye til spørsmålet om uavhengighet og lojalitet. Andøypostens redaktør inntok en aktiv rolle i kommunens kampanje gjennom deltakelse i Forsvarsutvalget. Pressens rolle er å informere, være en vaktbikkje, spesielt i politiske saker, og opptre uavhengig. Avisen hadde god tilgang til informasjon om det som skjedde. Det gav avisen muligheter, men også klare utfordringer. Muligheter besto i at avisen var i stand til å frembringe mye og nøyaktig informasjon. Utfordringen besto i muligheten for slagside i dekningen av saken. Utvalget av stoff kunne bli styrt av de mål og ønsker som lå til grunn for aksjonen, i stedet for å gjøre vurderinger på et fritt grunnlag. Dette var også synlig gjennom avisens uttrykk i perioden. Der ble for eksempel skrevet svært lite om distriktpolitiske konsekvenser, som var i tråd med aksjonens argumentasjon. Redaktøren uttaler også at han ved flere tilfeller satt med informasjon som ikke ble benyttet og heller ikke delt med andre i redaksjonen.²¹⁴

På den andre siden vil en lokalavis ofte stå i en særstilling i en slik sak, både fordi det er små og oversiktlige forhold, og fordi avisen er lokalsamfunnets stemme, som en formidler av syn og meninger. Avisen og dens ansatte vil, som en del av lokalsamfunnet, ha en nær tilknytning til stedet og befolkningen. Innsikt i forhold som ikke kan trykkes er heller ikke noen uvanlig

---

²¹³ Statsministeren (1982)

²¹⁴ Aune (2008)

situasjon. *Årsaken* til at det ikke trykkes, kan imidlertid være problematisk. Redaktøren fremholder at disse spørsmålene hadde blitt tatt opp til vurdering, og at valget i denne saken ble sett opp mot de lokale konsekvensene en beslutning om nedleggelse ville ha. Han pekte videre på at det tverrpolitiske samarbeidet gjorde hans beslutning lettere.²¹⁵

Forholdet mellom Forsvaret lokalt og kommunen utgjør en annen viktig problemstilling. Her utviklet det seg etter hvert en jevnlig og tett kontakt, spesielt i forbindelse med de mange politiske og militære besøkene til stasjonen og kommunen, og den felles deltakelsen gav mange muligheter til å utveksle informasjon, synspunkter og argumentasjon.

Behovet for rolleavklaringen blir trukket frem som et sentralt punkt i forholdet mellom stasjonen og kommunen på ledelsesnivå. Dette ble ansett som nødvendig for å unngå en åpen og direkte debatt om lojaliteten til de lokalt ansatte i Forsvaret, noe som sannsynligvis kunne ha svekket og tatt fokus vekk fra den egentlige saken. Det er ikke tvil om at flystasjonens ledelse og ansatte strakte seg langt for å støtte kommunen i dens arbeid for stasjonens overlevelse.

Rollefordelingen medførte imidlertid at flystasjonen på ingen måte stod frem i første linje og deltok ikke offentlig i debatten, en rolle som Forsvarsutvalget i stor grad innehadde.

I bakgrunnen var de lokale militære helt sentrale i flere henseender. For det første ble argumentasjonen bygget opp med støtte derfra. Videre ble mye av de faktiske grunnlaget i informasjonen og argumentasjonen gjennomgått av stasjonen for å sikre både en best mulig og riktig fremstilling, som igjen styrket kommunens troverdighet. Et godt eksempel er kommunens tilgang til Andøya flystasjons kommentarer i forbindelse med utredningene etter fremleggelsen av Forsvarsstudien. Kommentarene ble benyttet av kommunen i et brev til forsvarsministeren for å påpeke feil i Forsvarets argumentasjon, og inngikk også i kommunens utredninger. Det er i så måte naturlig å stille spørsmålet om lojaliteten var sterkest til kommunen eller til Forsvaret som arbeidsgiver i denne saken.

Det fremholdes at den sentrale militære ledelsen i svært liten grad søkte å begrense stasjonens støtte til kommunens arbeid. Dette inkluderer aksjonen som fant sted innen på stasjonen. Det ble

---

²¹⁵ Aune (2008)

imidlertid lagt ned forbud mot at de ansatte bar uniform under aksjonen, men deltakelsen ble ikke begrenset. Samtidig er det vanskelig å se hvordan det eventuelt skulle gripes inn overfor overtramp. En slik inngripen ville raskt kunne utvikle seg til en offentlig diskusjon om munnkurv og mangel på ytringsfrihet og de demokratiske rettighetene til enhver borger.

Noen av de samme problemstillingene kunne gjøre seg gjeldende for etterretningstjenestens del. Bruken av Forsvarets stasjon Andøyas tilstedeværelse og samarbeid med 333-skvadronen fremkom som et meget sentralt argument, både i flystasjonens kommentarer til Forsvarsstudien, og ikke minst i kommunens fremleggelse av informasjon og argumentasjon overfor beslutningstakerne. Frigivelsen av denne informasjon til offentlig bruk kan på den ene siden ses på som en del av en langsom, men kontinuerlig prosess mot mer innsyn i etterretningen. Videre kan det operative samarbeidet ha blitt veid tungt uten å ha blitt hensyntatt i Forsvarsstudien, at tjenesten selv anså en offentlig stadfesting nødvendig. I forhold til den demokratiske beslutningsprosessen kan vi se dette som en fordel. Samtidig ble frigivelsen en motvekt til forsvarssjefens helhetlige anbefaling i Forsvarsstudien, og skapte dermed en synlig utfordring i Forsvarets egen argumentasjon utad, noe som svekket studiens tyngde og troverdighet.

5.3 En vellykket aksjon?

Spørsmålet om vellykkethet kan vurderes på ulike måter. Vi kan se på aksjonen isolert og drøfte hvor enhetlig og målrettet den var. Vi kan også reise spørsmålet om hvilken betydning aksjonen hadde for utfallet på sentralt nivå i 2001, og også om den hadde noen betydning på andre områder.

Det er flere elementer i aksjonen som fremstår som vellykket hvis man ser den isolert. Forarbeidet med innleie av konsulenter og den grundige strategiprosessen dannet sammen med viktige veivalg underveis et sterkt fundament. En tidlig oppstart var sentralt, likeså aktøranalysen, argumentasjonsvalg og at man sørget for å unngå en opprivende kamp mot Bodø. Det samme gjelder den sterke rollen Forsvarsutvalget med ordføreren i spissen inntok. Gjennom denne gruppens koordinering av aktiviteten, sikret kommunen at alle delene av kampanjen var under kontroll og beveget seg i samme retning.

At lokalbefolkningen deltok skapte et helhetlig inntrykk av sakens alvorlighet. Det er likevel ingen grunn til å tro at aksjonen sett fra den enkeltes side ikke var troverdig i forhold til et reelt ønske om å kunne være med å påvirke beslutningen. Hensikten fra kommunens side var å vise frem et lokalt bilde som kunne gi en politisk effekt på sentralt nivå.

Når det gjelder strategien med aktøranalyse, og kontakter, informasjonskampanjer og argumentasjonen er det fristende å trekke en analogi til den pågående kampanjen til fordel for Tromsø 2018. Det er her flere trekk som synes å kunne sammenliknes med deler av Andøya-kampanjen, men også at Tromsø-aksjonen er betydelig mer profesjonalisert enn kampanjene fra 1970-årene og Andøya-aksjonen.

Det neste hovedspørsmålet gjelder aksjonens betydning og konsekvenser. Vi kan se for oss en skala som på den ene siden sier at aksjonen var avgjørende for konklusjonen til regjeringen og Stortinget. På den andre siden kan aksjonen hatt liten eller ingen betydning. Innenfor denne skalaen kan vi diskutere *graden* av vellykkethet i forhold til aksjonens mål. Mulige langsiktige virkninger er også en relevant problemstilling, blant annet fordi stasjonen ikke er blitt utsatt for nye forsøk på nedleggelse i ettertid, noe andre stasjoner har opplevd.²¹⁶ Ordføreren peker samtidig på den kontinuerlige arbeidet og beredskapen kommunen har i forhold til Andøya flystasjons fremtid som en forklaring på dette forholdet.²¹⁷ Videre kan aksjonen også ha hatt andre virkninger ut over målet om å opprettholde Andøya flystasjon. Samlingen av lokale krefter mot et felles mål kan ha gitt positive resultater på andre områder i lokalsamfunnet.

Var aksjonen den direkte årsaken til det endelige resultatet med innstillingen i proposisjonen og beslutningen i Stortinget i 2001? I en enkel overfladisk analyse kan det se slik ut. De faktiske forholdene i forkant var en innstilling fra Forsvaret om nedleggelse av Andøya flystasjon og flytting av 333-skvadronen, indirekte støttet av Forsvarspolitisk utvalgs påpeking av behovet for substansielle endringer i Forsvarets basestruktur. Andøy kommune igangsatte allerede i forkant av innstillingene sin kampanje for å påvirke beslutningstakerne, for om mulig å unngå en nedleggelse. Regjeringen støttet videre drift av 333-skvadronen ved Andøya flystasjon, og Stortinget fattet et enstemmig vedtak om videreføring uten at saken engang ble debattert.

---

²¹⁶ Luftforsvarets stasjon på Mågerø har for eksempel vært foreslått nedlagt i de tre siste Forsvarsstudiene

²¹⁷ Solsvik (2008)

Denne oppgaven har likevel klare begrensninger med hensyn til årsaksforklaringer, i og med at fokus er på selve kampanjen og det lokale nivået. Den direkte kausaliteten mellom aksjonen og sluttresultatet er derfor vanskelig å trekke. Det er samtidig nødvendig å drøfte andre mulige forklaringer til resultatet.

En av disse forklaringene kan være bredere politiske hensyn. Den enkelte politikers ansvar overfor sine velgere, gjennom å bli valgt og helst gjenvalgt, kan virke inn. Samtidig er det svært få politikere som er avhengig av støtte fra Andøy og sogar Nordland fylke. Likevel var det relativt mange rikspolitikere som på et relativt tidlig tidspunkt, om noe forsiktig, ytret sin støtte til Andøya flystasjon. Det er også nærliggende å tro at en nedleggelse av Andøya flystasjon med sakens oppmerksomhet og de antatte konsekvenser ville være en tung og omdiskutert beslutning for involverte politikere, og kunne medført politiske omkostninger. Det gjenstår likevel som et faktum at en rekke baser og stasjoner ble besluttet medlagt i 2001, mens Andøya fikk leve videre. Andøya-aksjonen kan bidra til å forklare dette.

Så må vi imidlertid reise spørsmålet: Hvor viktig var avvikling på Andøya for forsvarsledelsen? Kan man også tenke seg at forslaget var ment å tjene helt andre formål? Det var en diskusjon i etterkant, blant annet i media, om at forslaget om flytting ble satt frem med andre hensikter enn de åpenbare. Det finnes indikasjoner på at så var tilfelle. En av disse var å sikre en bevisstgjøring om at de utfordringer Forsvaret stod overfor var reelle, og at det måtte gjennomføres drastiske tiltak for å sikre Forsvarets fremtid som en relevant ressurs. Forslag om å legge ned baser ville da skape en nødvendig debatt om nettopp dette. En annen hensikt kunne vært å sikre at Forsvaret fikk en større økonomisk ramme i de fremtidige statsbudsjettene. På denne måte kunne politikerne slippe å ta tunge og ubehagelige beslutninger. En tredje hensikt kunne være å bruke Andøya som en avledningsmanøver. Forsvarsledelsen anså det som absolutt nødvendig å redusere antallet baser og stasjoner i betydelig omfang. På samme tid kunne forsvarsledelsen ikke regne med å få fullt gjennomslag for sine forslag i regjeringen og på Stortinget. I et slikt perspektiv kunne mye offentlig oppmerksomhet og bråk om Andøya virke til å ta oppmerksomheten bort fra mange andre forslag om nedleggelser. Denne oppgaven gir imidlertid ikke svar på slike spørsmål, da kildemateriale i hovedsak avgrenser seg til offentlige dokumenter og til lokale kilder.

Hvilke samlede konklusjoner kan vi så trekke ut av dette? For det første må det med rimelighet kunne sies at Andøya-aksjonen var vel organisert og meget målrettet. For det andre skapte aksjonen offentlig oppmerksomhet om saken, og tunge argumenter ble presentert for sentrale beslutningstakere. Det er derfor grunn til å anta at dette bidro til at Andøya flystasjon ble reddet, i motsetning til mange andre stasjoner.

Litteratur og kilder

Litteratur

- Barbour, R. & Schostak, J. (2006). *Interviewing and Focus Groups* i Somekh, B. og Lewin, C. (red.) *Research methods in the social science*. London: Sage
- Bjørklund, T. (1982). *Mot strømmen*. Oslo: Universitetsforlaget
- Børresen, J., Gjeseth, G., Tamnes, R. (2004). *Norsk forsvarshistorie bind 5, 1970-2000, allianseforsvar i endring*. Bergen: Eide forlag
- Diesen, S. (2005). *Mot et allianseintegrert forsvar* i Matlary, J. H. og Østerud, Ø. *Mot et avnasjonalisert forsvar?* Oslo: Abstrakt forlag
- Duvsete, S. (2004). *Luftforsvarets historie. Bind 3: Kalde krigere og barmhjertige samaritaner*. Oslo: Aschehoug
- Everett, E. og Furseth, I (2004). *Masteroppgaven. Hvordan begynne- og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget
- Foss, A (2003). *Færre medlemmer, flere aksjonister*.
- Hauge, N. (2003). *Arbeidsplassen som helsefremjande arena. Ein studie av tilsette si psykiske helse i ein omstillingsprosess*. Oslo: Universitetet i Oslo
- Kvale, S. (2006). *Det kvalitative forskningsintervju* (9. utg.). Otta: Gyldendal
- Kleve, K. (2003). *Luftforsvaret som infrastrukturbygger i Nord-Norge under den kalde krigen – case studie Andøya*. Bodø: Norsk Luftfartsmuseum
- Olsen, J. (1978). *Politisk organisering*. En publikasjon fra Maktutredningen. Bergen: Universitetsforlaget
- Olsen, J. og Sætren, H. (1980). *Aksjoner og demokrati*. En publikasjon fra Maktutredningen. Bergen. Universitetsforlaget
- Salthammer, Trond (2007). *Forsvarets evne til å tilpasse seg sikkerhetspolitiske utviklingstrekk. En analyse av Forsvarets endringer i perioden 1992-2006*. Masteroppgave ved Forsvarets Stabsskole. Oslo: Forsvarets Stabsskole

Skogstad, A. (1997). *Fønix – Fremtidens Luftforsvar*, i. H. Klevberg (red.). Manøverkrigføring og prosjekt Fønix. Bærende elementer i norsks luftmaktsdoktrine. *Forsvarsstudier* 6/1997. Oslo: Institutt for Forsvarsstudier

Spangen, I. (2007). *Referansehåndboken*. Oslo: Spartacus

Stenhaus, T (2000). *Den besværlige freden. Utredning om forsvaret i og av landsdelen i et nasjonalt perspektiv*, Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag. Cap Gemini Ernst & Young,
http://www.mil.no/multimedia/archive/00003/Landsdelsutvalgets_D_3180a.pdf

Strand, G. (2007). *Andøya flystasjon og sivilsamfunnet, samarbeid og konflikt gjennom to tidsperioder, 1953-1971 og 1985-1995*. Hovedfagsoppgave i historie. Tromsø: Universitetet i Tromsø

Strøm, E. (1996). *Kampen om Forsvaret. Forsvarsavhengige kommuner og lokaliseringer av Forsvarets virksomhet*. Oslo: Universitetet i Oslo

Wittrup, A. (2007). *Kampen om lokalt handlingsrom. En analyse av omstillingsprosessen i kjølvannet av Hydro sin beslutning om utfasing av Søderberganlegget ved aluminiumsverker i Årdal*. Masteroppgave i samfunnsgeografi. Oslo. Universitetet i Oslo.

Østerud, Ø., Engelstad, F. & Selle, P. (2003). *Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Oslo: Gyldendal

Østerud, Ø., Engelstad, F. & Selle, P. (2003b). *Maktutredningen*. I SamPol aktuelt utgave 3/03 Bergen: Universitetet i Bergen, institutt for sammenliknende politikk.

Offentlige dokumenter og utredninger

- Arbeids- og administrasjonsdepartementet. (2003). *NOU 2003:19 Makt og demokrati*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Forsvarets overkommando, Luftforsvarsstaben. (1998). *Omorganisering av Andøya Flystasjon til kompaktstasjon - presentasjon av modeller*. Oslo: Forsvaret
- Forsvarets overkommando, Ledelsen. (2000a). *Utredningsoppdrag som en følge av anbefalingene i Forsvarsstudie 2000 og Forsvarspolitisk utvalg*. Oslo: Forsvaret
- Forsvarets overkommando, Ledelsen. (2000b). *Innhenting av fakta og konsekvensutredninger som en følge av anbefalingene i Forsvarsstudie 2000 og Forsvarspolitisk utvalg*. Oslo: Forsvaret
- Forsvarsdepartementet. (1993). *Stortingsmelding 16 (1992 – 93) Hovedretningslinjer for Forsvarets virksomhet og utvikling i tiden 1994-98*, Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Forsvarsdepartementet. (1998a). *Stortingsmelding 22 (1997 – 98) Hovedretningslinjer for Forsvarets virksomhet og utvikling i tiden 1999-2002*, Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Forsvarsdepartementet. (1998b). *Stortingsproposisjon 45 (1997 – 98) Om visse organisasjonsendringer mv i Forsvaret*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Forsvarsdepartementet. (1999). *Stortingsproposisjon 38 (1998 – 99) Tilpasning av Forsvaret til deltakelse i internasjonale operasjoner*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Forsvarsdepartementet. (2000a). *NOU 2000:20 Et nytt forsvar*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Forsvarsdepartementet. (2000b). *Sluttrapport fra arbeidsgruppe 6 – relokalisering og drift av operativ virksomhet i fred*. I utredninger for omorganiseringen av Forsvaret på grunnlag av Forsvarsstudie 2000 og innstillingen fra Forsvarspolitisk utvalg. Oslo: Forsvarsdepartementet
- Forsvarsdepartementet. (2001a). *Stortingsproposisjon 1 (2000 – 2001) For budsjetterminen 2001*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Forsvarsdepartementet. (2001b). *Stortingsproposisjon 45 (2000 – 2001) Omlegging av Forsvaret i perioden 2002-2005*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste

- Forsvarskomiteen. (2001) *Innst. S. 342 Innstilling fra forsvarskomiteen om omlegging av Forsvaret i perioden 2002-2005. St.prp. 45 (2000 – 2001)*. Oslo: Stortinget
- Forsvarssjefen. (2000). *Forsvarssjefens Forsvarsstudie 2000. Sluttrapport*. Oslo: Forsvaret
- Forsvarssjefen. (2007). *Forsvarssjefens Forsvarsstudie 2007. Sluttrapport*. Oslo: Forsvaret
- Justisdepartementet. (2000). *NOU 2000:24. Et sårbart samfunn. Utfordringer for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet*. Oslo. Statens forvaltningstjeneste
- Statsministeren. (1982). *NOU 1982:3 Maktutredningen. Sluttrapport*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste

Andre trykte kilder

Andøyposten. Digital versjon av avisen Andøyposten for perioden november 1996 til 2007.

Andøy kommune (2000a). Informasjonsfolder: *Forsvarskommunen Andøy. Andøya Flystasjon: Viktig for Forsvaret*. Vesterålsprodukter, Andenes

Andøy kommune (2000b). Informasjonsfolder: *Nedleggelse av Andøya flystasjon og flytting til Bodø er ulønnsomt for Forsvaret*. Sammendrag av analyse utført av cand. oec. Gunnar Pedersen, Semco AS

Andøy kommune (2000c). Presentasjon: *Velkommen til Andøy*. Presentasjon benyttet i forbindelse med besøk til kommunen i aksjonsperioden. Andenes: Andøy kommune

Andøy kommune (2001). Brev til forsvarsminister Bjørn Tore Godal 05.01.2001: *Store sprik i forsvarrets egne utredninger – Andøy kommune ber om møte med Forsvarsministeren*. Andenes: Andøy kommune ved ordføreren

Pedersen, G. (2000). *Sluttrapport økonomiske beregninger*. En presentasjon av kostnadsberegning av en eventuell nedleggelse av Andøya flystasjon.

Diesen, S (1999). *Forsvarsstudie 2000*. Foredrag i Oslo Militære Samfund 18. oktober 1999

Frisvold, S (1999). *Hovedutfordringer for Forsvaret ved årtusenskiftet*. Foredrag i Oslo Militære Samfund 11. oktober 1999

Frisvold, S (2000). *Det nye Forsvaret – status og utfordringer*. Foredrag i Oslo Militære Samfund 9. oktober 2000.

Godal, B T (2001). *Omstilling for en ny tid – et moderne og fleksibelt forsvar*. Foredrag i Oslo Militære Samfund 8. januar 2001

Helland & Partnere as (2000). *Kommunikasjonsplattform – Sikring av fremtidig drift av Andøya flystasjon*. Utkast pr 14. juni 2000

Sondov, R. (1993). *Forventede nedskjæringer ved Andøya Flystasjon, konsekvenser for det lokale næringsliv*. Hovedoppgave ved Luftkrigsskolen. Trondheim: Luftkrigsskolen

Polarfakta (2000). *Markedsundersøkelse Andøya Flystasjon; Figurer kommentarer og tabeller*.

Web-kilder

Web a. Forsvarsdepartementet. *Den videre moderniseringen av Forsvaret. Iverksettingsbrev for Forsvarssektoren.*

http://www.regjeringen.no/upload/kilde/fd/pla/2004/0001/ddd/pdfv/220705-iverksettingsbrev_2005-2008.pdf

Sist oppdatert ikke kjent. Benyttet 03.04.08.

Web b. Forsvaret. Forsvarsnett. *Locheed P3CN "Orion"*.

<http://www.mil.no/luft/start/omlf/flymaskiner/p3c/>

Sist oppdatert ikke kjent. Benyttet 10.03.08.

Web c. Fosse, A. (2003). *Færre medlemmer, flere aksjonister.*

<http://www.forskning.no/artikler/2003/januar/1043132944.48>

Sist oppdatert 22.01.2003. Benyttet 21.11.07.

Web d Forsvarsdepartementet. *Reglement.*

http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/dok/lover_regler/reglement.html?id=420

Sist oppdatert ikke kjent. Benyttet 02.05.08.

Web e. Forsvaret. Forsvarsnett. *Gardermoen flystasjon.*

<http://www.mil.no/luft/start/omlf/stasjoner/gardermoen/>

Sist oppdatert ikke kjent. Benyttet 12.05.2008

Web f. Stortinget. *Skriftlige spørsmål til skriftlig besvarelse.* Om beredskapen for 333-skvadronen

<http://epos.stortinget.no/SpmDetalj.aspx?id=15649>

Sist oppdatert ikke kjent. Benyttet 15.03.08.

Web g. Avis Nordland. *For dyrt med beredskap.*

<http://www.an.no/nyheter/article1103740.ece>

Sist oppdatert 04.05.2004. Benyttet 20.05.08.

Web h. Wikipedia. *Føniks.*

<http://no.wikipedia.org/wiki/F%C3%B8niks>

Sist oppdatert 29.12.2006. Benyttet 13.04.2008

Web i. Stortinget. *Biografier*.

<http://epos.stortinget.no/biografi.aspx?initialer=HJR>

Sist oppdatert ikke kjent. Benyttet 09.04.08.

Web j. Forsvaret. Forsvarsnett. *Andøya – årets flystasjon 2006!*

<http://www.mil.no/luft/start/nyheter/article.jhtml?articleID=131059>

Sist oppdatert 05.12.2005. Benyttet 18.04.08.

Web k. NATO handbook. *SACLANT*.

<http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb120703.htm>

Sist oppdatert 28.08.2001. Benyttet 03.05.2008

Intervjuer/samtaler

Aune, Jørn (2008). Redaktør i Andøyposten. Intervju foretatt hos Andøyposten, Andenes 26. mars 2008

Fransplass, Roy (2008). Oberstløytnant. Tidligere ansatt ved Andøya Flystasjon og tidligere leder av partiet Høyre i Andøy. Intervju foretatt ved Forsvarets logistikkorganisasjon, Oslo 30. januar 2008

Hauge, Nils Petter (2008). Rådgiver. Ansatt i Forsvarets Personelltjenester innenfor området IA (Inkluderende Arbeidsliv). Deltok i et forskningsprosjekt i 2000-2001 i regi av Forsvaret angående konsekvenser i forbindelse med omstilling i Forsvaret. Telefonintervju gjennomført 07.05.2008

Pettersen, Roy Verner (2008). Oberst (p). Stasjonssjef ved Andøya Flystasjon i perioden januar 1999 – 2002. Intervju foretatt ved Rygge flystasjon, Rygge 4. april 2008

Solsvik, Jonny (2008). Ordfører. Ordfører i Andøy kommune 1999 - . Intervju foretatt i Andøy rådhus, Andenes 25. mars 2008

Stave, Rune (2008). Major. Tillitsvalgt for Befalets Fellesorganisasjon ved Andøya Flystasjon. Intervju foretatt ved Andøya flystasjon, Andenes 26.mars 2008

Vinje, Øistein (2008). Brigader (p). Tidligere stabssjef i Luftforsvarsstaben. Intervju foretatt ved Forsvarets forskningsinstitutt, Kjeller 28. februar 2008

Westjord, Finn Allan (2008). Fagarbeider. Tillitsvalgt i Fellesforbundet ved Andøya Flystasjon. Intervju foretatt ved Andøya flystasjon, Andenes 26.mars 2008

Vedlegg A – Intervjuguide

Vedlagt følger et eksempel på guide benyttet under intervjuene til denne oppgaven:

Intervjuguide tidligere stabssjef LST – Brigader (p) Øistein Vinje

Innledning

Bruk av lydopptak og notater

En kort introduksjon til oppgaven, dens hensikt, problemstilling og form

Kort om bruken av materiale – oppgaven og forskningsetikk

En tredeling i spørsmålene a) tiden før, b) FS2000 og c) Andøya Flystasjon og nedleggelse

Tiden før FS2000 etter -89

- Omstilling/omorganiseringer generelt i perioden for Forsvaret/Luftforsvaret
- Utredning/beslutning i Luftvernstrukturen tidlig -90 tall
  - Gikk mot Andøya
  - Argumentasjon/tall
  - Hvordan var prosessen – i sammenlikning med FS2000
- Kompakt stasjon (Senere som en del av FS2000-prosessen)
  - Initiativ
  - Prosessen – fremdrift - manglende
- Andre saker av betydning

Generelt om FS 2000

- Politisk/militær avklaring – styring fra politisk nivå – uavhengigheten i utredningene
- Hvordan ble FS200 arbeidet organisert, sett i forhold til LSTs rolle
- Roller Luftforsvaret/LST ble gitt i FS 2000 – sett i forhold til hva som skjedde innenfor Forsvarsstudien
- Utredningsansvar – hvilke områder hadde Luftforsvaret
- Prosessen før og etter fremlegging av FS2000
- Argus-rapporten

Spesielt om Andøya Flystasjon

- Utredninger foretatt i Luftforsvaret – struktur-oppgaver-organisering

- Dialog – delegering av oppgaver til AF
- Argumentasjon for nedleggelse
- Dokumentasjon for utredningstall
- Hva var utrednings- og beslutningsgrunnlaget
- Dokumentasjon for grunnlag og utredningstall

- Hvordan ble dere møtt
- Hvordan møtte dere lokal argumentasjon

Skille Andøya Flystasjon – kommunen – pressen – andre aktører

- Hvem ble for dere sentrale aktører i denne saken
- Hvordan ble rollene til de forskjellige aktørene oppfattet
- Hvilken lokal argumentasjon møtte dere og hva ble gjort for å imøtegå denne

Den politiske prosessen

- Kommentarer til den politiske prosessen
- Oppfatning av resultatet og hva som veide tyngst ift argumentasjon
- Årsaker til at tilrådingen ikke ble fulgt

Sluttspørsmål:

Sentrale føringer – til LST, begrensninger, budsjettramme, praktiske (antall stasjoner) eller var det frie rammer – selvstendighet. Dette ift Fønixs og andre utredninger

Hvordan ble kommunens arbeid oppfattet – ift LST talldiskusjon – mangel på tall

Arbeidet LST - AF , konfliktnivå, mot arbeidstakerorganisasjonene

Prestisjenivået i nedleggingsdebatten – gjerne ift andre stasjoner – hvor ”stor” ble saken

En takk til den intervjuede til slutt